

Scriptie Ouderbetrokkenheid

TBV Spirit 4 You

Karina Baarda
Mohamed El Khadir
Margret Blokdijk

Docentbegeleider: Henri Burgers

Krishen Raghoebier	20015510
Martijn Mesker	20055981

12/03/2008

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoofdstuk 1 Ouderbetrokkenheid	5
1.1 Wat is ouderbetrokkenheid	5
1.2 Waarom ouderbetrokkenheid	5
1.3 Huidig niveau van betrokkenheid	7
Hoofdstuk 2 Problematiek van de school	8
2.1 Isolatie	8
2.1.1 Communicatie	9
2.1.2 Opleiding	11
2.2 Cultuur	11
2.3 Lastig vmbo en mbo	13
2.4 Gebrek aan Middelen	15
Hoofdstuk 3 Wat doen scholen al	16
3.1 Ouderbetrokkenheid binnen regio Den Haag	16
3.2 Landelijk	19
3.2.1 Taalcursus	19
3.2.2 Ouderkamer	19
3.3 Hoe stimuleert de (lokale) overheid ouderbetrokkenheid	20
Hoofdstuk 4 Communicatie tussen ouders en school	21
4.1 verwachtingen ten aanzien van onderwijs	21
4.2 Visie op onderwijs	22
Hoofdstuk 5 Wat zou er verder kunnen gebeuren	25
5.1 Beroepshouding van docenten	25
5.1.1 Wet BIO	25
5.1.2 Invloed wet BIO	26
5.1.3 Beroepshouding in de praktijk ten aanzien van ouders	27
5.2 Beleid	28
Conclusie	30
Advies	32
Literatuur	35
Bijlagen	38
Bijlage #1: BLIM Model	39
Bijlage #2: Notitie ouderbetrokkenheid in het VO	46
Bijlage #3: Vragenlijsten ouders, scholen en leerlingen	48

Inleiding

Dit verslag is de afstudeeropdracht van Krishen Raghoebier en Martijn Mesker, eindejaarsstudenten SPH aan de Haagse Hogeschool.

In eerste instantie hadden wij het idee om een eigen arbeidsbemiddelingsbureau op zetten voor school drop-outs. Met dit ambitieuze plan kwamen we aanzetten bij onze afstudeerbegeleider, Henri Burgers. Naar ons idee moest hij hard zijn best doen ons niet direct uit te lachen omdat ons idee niet te realiseren zou zijn binnen een half jaar. Op zijn advies hebben we besloten dit niet te doen.

Tezelfdertijd waren wij in gesprek met Marion van de Sande, docente op de Haagse Hogeschool voor een afstudeeropdracht en via haar zijn wij in contact gekomen met Spirit4you. Spirit4you is een samenwerkingsverband tussen verschillende vmbo- besturen in de regio Haaglanden en ROC Mondriaan om een betere doorstroom van het vmbo naar het mbo te realiseren. Hun doelstellingen hierin zijn: preventie van voortijdig schooluitval, het bevorderen van leerlingen doorstroom vmbo naar mbo en de arbeidsmarkt en het creëren van maximale ontplooiingskansen voor leerlingen.

Om deze drie doelstellingen te kunnen verwezenlijken heeft Spirit4you drie programmalijnen van activiteiten opgesteld. Een van die activiteiten was een onderzoek te doen naar ouderbetrokkenheid. Het doel van dit onderzoek is om te kunnen vaststellen wat nodig is als het gaat om het betrekken van ouders bij de school, op het vmbo en op het mbo.

Waarom ouderbetrokkenheid?

Voor het onderzoek gaan we uit van de problematiek van de vmbo en mbo scholen in de regio Haaglanden. Zij worstelen al jaren met het betrekken van ouders bij de schoolloopbaan van hun kind. Binnen zowel het vmbo als het mbo worden verschillende projecten en activiteiten georganiseerd om ouders te betrekken bij het onderwijs. In de praktijk blijkt dat de komst van ouders naar de scholen moeilijk te realiseren is. Zij geven aan dat er vaak een taal- en/of leeszwakte bij ouders is. Zij stellen dat ouders minder gemotiveerd zijn en onvoldoende mogelijkheden hebben om betrokken te zijn bij het onderwijs. Daarnaast zeggen scholen dat ouders vaak een onjuist beeld van de mogelijkheden van hun kind in het kader van het beroepsbeeld hebben. Ten aanzien van de relatie tot de mogelijkheden op de arbeidsmarkt bestaat vaak onduidelijkheid ("Mijn kind moet iets in de administratie doen"). Ondanks de moeite die scholen hebben om ouders naar de school toe te laten komen is Spirit4you van mening dat wanneer ouderbetrokkenheid handen en voeten krijgt, dat -op termijn- een positief effect op zal leveren: op de ouders, op de school en vooral op de ontwikkeling en het leren van kinderen. Daar gaat het uiteindelijk om. Bij het implementeren van ouderbetrokkenheid doorlopen de school en de ouders een traject dat parallel loopt aan de schoolloopbaan van kinderen. Spirit4you vindt dat de kracht van een bredere ouderbetrokkenheid werkt naar twee kanten: als scholen er beter in slagen ouderbetrokkenheid handen en voeten te geven, wordt tegelijk ook gewerkt aan de ontwikkeling van de school en de verhoging van haar kwaliteit.

Spirit4you heeft aan ons gevraagd of wij dit onderzoek voor hun zou willen doen als zijnde onze afstudeeropdracht. Onze bevindingen zullen worden meegenomen in de eindrapportage van Spirit4you met betrekking tot de drie doelstellingen zoals eerder beschreven.

Probleemstelling

Wat doen scholen in regio Haaglanden momenteel aan ouderbetrokkenheid, wat werkt en wat kan er nog meer worden gedaan op dit vlak om een positieve impuls te geven aan de leerontwikkeling van de leerlingen.

Doelstelling

Inventariseren hoe scholen een grotere ouderbetrokkenheid kan realiseren om op die manier een positieve impuls te geven aan de leerontwikkeling van de leerlingen

In dit onderzoek hebben wij het over 4 vmbo scholen in de regio Haaglanden. Overbosch college, st. Paul college, Esloo praktijk onderwijs en het Corbulo college. In ons verslag hebben wij het ook over het Mondriaan college, wij zijn op een viertal locaties geweest, Brasserskade, Bezuidsehoutseweg, Groen van Prinsterenlaan en Haverkamp. In ons verslag spreken wij over vmbo scholen en het mbo.

Indeling verdere hoofdstukken

In dit verslag kijken we eerst wat ouderbetrokkenheid precies is. Welke definitie zullen wij gebruiken en wat het nut is van ouderbetrokkenheid. Daarna kijken we naar de problematiek van de school. Wanneer dat bekend is gaan we verder met wat er al gedaan wordt door scholen aan ouderbetrokkenheid. Hierbij zien we wat er op deze scholen gebeurt, en geven we een paar good practises van ouderbetrokkenheid in het land. Ook de stimulans van de (lokale) overheid komt aan bod in dit hoofdstuk. In hoofdstuk vier hebben we het over de ouders. Wie zijn zij eigenlijk en tegen welke problemen lopen zij aan wanneer zij zich willen betrekken op scholen. Wanneer dit allemaal bekend is gaan we op basis van die informatie kijken wat er verder gedaan kan worden aan ouderbetrokkenheid. Tot slot geven wij in de conclusie antwoord op onze probleemstelling en op basis daarvan komen wij met een advies. Wij wensen de lezer veel plezier met het lezen van deze afstudeerscriptie.

Hoofdstuk 1: Ouderbetrokkenheid

Om antwoord te kunnen geven op de vraag hoe ouderbetrokkenheid vergroot kan worden binnen de regio haaglanden, willen we eerst stilstaan bij wat ouderbetrokkenheid daadwerkelijk inhoudt. In dit hoofdstuk geven wij de definitie die wij zullen hanteren in ons verslag. Daarop volgend beschrijven wij wat het doel en het nut van ouderbetrokkenheid is.

1.1 Wat is ouderbetrokkenheid

Volgens (directeur hofstad MAVO) bestaan er meerdere definities van ouderbetrokkenheid met verschillende invalshoeken. Dat hangt af van de manier waarop de betrokkenheid tot stand komt. Wanneer ouders uit zichzelf naar de school toe komen en betrokken willen worden, spreekt men van intrinsieke betrokkenheid. Ouders nemen initiatief tot het leggen en onderhouden van contact met school. Naast intrinsieke betrokkenheid is er ook gestimuleerde betrokkenheid. Ouders worden door acties van school gestimuleerd betrokken te zijn of te worden.

Daarnaast beschrijft Frederik Smit ouderbetrokkenheid in zijn rapport "Ouders, scholen en diversiteit", in opdracht van de Radboud Universiteit Nijmegen als: de betrokkenheid van ouders bij de opvoeding en het onderwijs van het eigen kind, thuis (bijvoorbeeld voorlezen) en op school (bijvoorbeeld rapportbesprekingen voeren met de leerkracht).

Op de website van ouderbetrokkenheid.nl staat ouderbetrokkenheid als volgt omschreven: "Ouderbetrokkenheid betekent in essentie niets anders dan dat ouders meeleven met het wel en wee van hun kind. In het onderwijs wordt de term gebruikt om aan te geven dat ouders een onmisbare schakel zijn in de relatie tussen school en leerling. (...)"

De definitie die wij in dit verslag gebruiken komt overeen met wat ouderbetrokkenheid.nl zegt, namelijk dat ouders een onmisbare schakel zijn tussen school en leerling die meeleven met het wel en wee van hun kind.

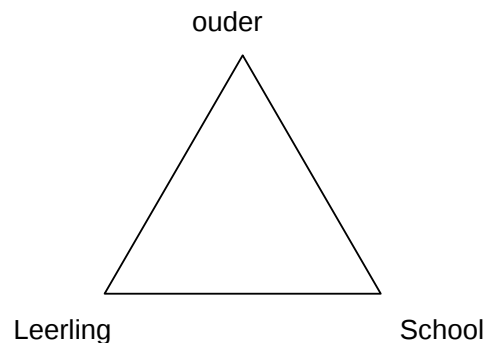
Ouderbetrokkenheid is meer dan alleen ouders drie keer per jaar op school krijgen. Eerste prioriteit is dat ouders betrokken zijn bij de leerontwikkeling van hun kind, daarna komt pas de betrokkenheid van ouders op school. In de meest ideale situatie hebben ouders en school regelmatig contact met elkaar om te praten over de leerling en wisselen ze ervaringen met elkaar uit. Dit gebeurt lang niet altijd. Sterker nog, meestal gebeurt dit niet. Scholen klagen dikwijls over 'onbereikbare ouders' die zich niet laten zien op door school georganiseerde activiteiten en cursussen. Maar is dat wel een probleem? Wanneer ouders thuis wel zorgen dat het kind niet achterloopt, huiswerk controleren en proefwerken overhoren zijn het ook betrokken ouders, alleen zijn ze dan niet op school.

1.2 Waarom ouderbetrokkenheid

De visie dat leerprestaties van leerlingen worden verbeterd wanneer ouders zich meer bezighouden met de leerontwikkeling van hun kind is inmiddels bewezen en wordt aangedragen door scholen wanneer je ze vraagt waarom ze zich met ouderbetrokkenheid bezighouden.

Wat willen scholen eigenlijk bereiken met ouderbetrokkenheid? Kort gezegd, de hype ouderbetrokkenheid komt voort uit de visie dat leerprestaties van leerlingen worden

verbeterd wanneer ouders zich meer bezighouden met de leerontwikkeling van hun kinderen. Marieke Beinema, docent op het ROC Mondriaan, domein Zakelijke Dienstverlening beaamt dit. Zij stelt dat wanneer ouders leerlingen kunnen stimuleren naar school te gaan, en dat de samenhang tussen opleiding en beroep duidelijker kan worden op het moment dat een van de ouders van een leerling een baan heeft. De ouders fungeren dan als voorbeeldfunctie, en dat is eigenlijk al de kleinste vorm van ouderbetrokkenheid. Als je scholen verder hoort praten over betrokkenheid gaat het vaak over de driehoek ouder, school, leerling.

De driehoek werkt alle kanten op en zorgt ervoor dat alle partijen met elkaar in contact komen. Het thema ouderbetrokkenheid kan hierin gezien worden als het contact tussen ouders en school. Dit contact moet niet alleen gezien worden als de schriftelijke informatievoorziening die scholen leveren aan ouders maar ook de mondelinge communicatie tussen beide partijen. De driehoek is er op gericht dat de leerontwikkeling van de leerling geoptimaliseerd wordt. Contact tussen school en ouders is daarin belangrijk om leerlingen beter te begeleiden. Annelies Verhaagen zegt hierover:

“Wil je je studenten goed begeleiden in de brede zin van het woord, dan moet je ook de context kennen van waaruit deze student afkomstig is. Welke waarden/normen worden thuis aangehangen (mbt studie, onderwijs en loopbaan) enz. Welke waarde wordt gehecht aan huiswerk maken, welke faciliteiten zijn er. Welke plaats heeft de opleiding in het leven van de student (naast de vele andere zaken of staat deze centraal)”

Deze vorm van leerling ondersteuning is belangrijk voor de benadering van de leerling vanuit school, en school krijgt een beter beeld wat ze van de leerling kan verwachten. Naast de begeleiding waar Verhaagen het over heeft proberen sommige scholen ouders te stimuleren een goed voorbeeld te laten zijn voor hun kinderen. Dit is het gedeelte van ouderbetrokkenheid waar Marieke Beinema het over heeft. Scholen proberen ouders in dit geval te voorzien van de –in de ogen van de school- belangrijkste informatie die ouders nodig hebben bij het stimuleren van de leerontwikkeling van hun kinderen.

Een regelmatig contact tussen school en ouders kan de samenwerking bij leerproblemen of problemen thuis bevorderen, zorgt voor een betere afstemming tussen de opvoeding thuis en op school en stelt scholen in staat om te profiteren van de kennis, het inzicht en de ervaring van ouders. Ouderbetrokkenheid kan, kortom, een belangrijke bijdrage leveren aan een optimaal verloop van de schoolloopbaan.

1.3 Huidig niveau van betrokkenheid

Volgens vmbo en mbo scholen die we hebben gesproken is de huidige betrokkenheid van ouders minimaal. Volgens scholen hebben ouders geen idee wat hun kinderen doen op school, sommige ouders weten niet welke opleiding hun kind volgt. Er zijn zelfs ouders die niet weten waar de school van hun kind is, of op welke school hun kinderen zitten. Dat laatste lijkt erg sterk, want hoe zijn die kinderen dan überhaupt ingeschreven op die school?

De conclusie dat ouders niet betrokken zijn bij het onderwijs wordt gevormd door het feit dat ouders zich niet op scholen laten zien en dat scholen moeite hebben ouders (telefonisch) te bereiken. Maar is deze constatering wel terecht? Zijn er geen andere problemen waar ouders mee te kampen hebben waardoor zij zich niet op school laten zien. De problematiek omtrent deze ouders is groter en massiever dan alleen de aanwezigheid van ouders op school, anders was het waarschijnlijk al opgelost. Hoe die problematiek verder in elkaar zit wordt in volgend hoofdstuk behandeld, maar het is nu wel van belang te constateren dat de problematiek achter ouderbetrokkenheid groter is dan enkel ouders op school krijgen. Ondanks deze problemen blijven scholen toch proberen ouders op school te betrekken. Waarom? Het belang van de leerling staat voorop. Zeker nu men in het onderwijs steeds meer uitgaat van competentiegericht leren komt er een steeds grotere verantwoordelijkheid op de schouders van leerlingen te rusten. Niet alle leerlingen kunnen met deze verantwoordelijkheid omgaan. Vooral voor niveau één en twee leerlingen op het vmbo en het mbo is dit erg lastig gebleken. Het aantal uitvallers is volgens mevrouw Beinema gegroeid sinds de invoering van het competentiegericht leren. Om dit probleem te ondervangen kan ouderbetrokkenheid goed werken.

Het is makkelijk te zeggen om ouders maar niet meer bij het onderwijs te betrekken als dat zo lastig is en die tijd en energie extra in de leerlingen te steken. Maar is dat wel zo effectief? Tegenwoordig wordt is het belangrijker dat leerlingen weten waar ze informatie vandaan kunnen halen, in plaats van het bezit van concrete kennis. (Interview)

In de huidige samenleving wordt onderlinge communicatie steeds belangrijker en moet je tegenover iedereen verantwoording af kunnen leggen wat je wel en niet hebt gedaan. Naast de leerontwikkeling van leerlingen vinden scholen het hierom ook steeds belangrijker dat ouders meer betrokken worden bij het onderwijs omdat, hoewel kinderen niet dagelijks bezig zijn met rekenen en topografie, ze wel constant communiceren. Om dat in goede banen te leiden is een samenwerking tussen ouders en scholen van essentieel belang. Wanneer de vorm van communicatie tussen school en leerling te verschillend is dan de manier waarop de leerling thuis communiceert bestaat de kans het te verwarrend wordt voor de leerling en juist voor meer problemen zorgt dan dat het oplost. *Voorbeeld: Een leerling leert op school dat hij zijn eigen verantwoordelijkheid moet nemen en voor zijn mening moet uitkomen. Wanneer hij dit thuis ook doet denkt zijn vader dat zijn kind rebels wordt en niet meer gehoorzaam is en geeft het kind straf.*

De communicatieverschillen tussen school en ouders zijn op dat moment zo groot dat de leerling eigenlijk geen kans heeft zich tussen die twee werelden te bewegen.

Hoofdstuk 2: Problematiek van de school

Nu het belang van ouderbetrokkenheid op scholen bekend is, beschrijven we de problemen die scholen ervaren met dit onderdeel.

Vmbo en mbo scholen worstelen al jaren met het betrekken van ouders bij de schoolloopbaan van hun kind. Er worden verschillende projecten en activiteiten georganiseerd om ouders te betrekken bij het onderwijs met weinig resultaat. Wanneer het gaat om de problematiek omtrent ouderbetrokkenheid is het niet mogelijk dit als één problematiek te omschrijven. Ouderbetrokkenheid is een complexe problematiek en daarvoor zijn er meerdere problematieken. Het is niet doenlijk om alle factoren van de problematiek te omschrijven omdat het er te veel zijn en het verslag te groot.

Wat we hebben gemerkt in het onderzoek naar ouderbetrokkenheid is dat scholen voornamelijk de problemen met allochtone ouders beschrijven. Dit gaat dan over taalachterstand, werkloosheid en niet weten hoe het Nederlandse onderwijssysteem in elkaar zit. Aan de andere kant benadrukken scholen dat de problemen omtrent ouders niet alleen om de niet-Nederlandse ouders gaan, maar ook de ouders van Nederlandse origine. Factoren waarom deze groep ouders zich niet laat zien zijn ons minder goed duidelijk geworden. Scholen geven aan de meeste leerlingen op school van allochtone afkomst zijn. Een paar scholen geven aan dat de verdeling Nederlandse en niet-Nederlandse leerlingen overeenkomt met de inwonerspopulatie binnen de gemeente Den Haag, wat betekent dat de verdeling ongeveer 50%-50% is (Den Haag.nl, feiten en cijfers, 2007). Aangezien er ook scholen zijn die aangeven dat hun leerlingenbestand voor bijna 95% uit niet-Nederlandse leerlingen bestaat zouden we theoretisch kunnen zeggen dat 70% van de leerlingen op vmbo en mbo van niet-Nederlandse afkomst is. Vanuit deze verhouding beschrijven we in de problematiek van de school voornamelijk problemen met ouders van niet-Nederlandse afkomst. Hierin zullen we het hebben over isolatie, cultuur, het lastige onderwijssysteem op het vmbo en het mbo en het gebrek aan middelen op school om iets aan het probleem te doen.

2.1 Isolatie

Isolatie betekent het afzonderen van anderen. Dit komt vaak voort uit angst. Die angst kan bestaan uit schaamte. Schaamte is een psychosociale emotie waarbij de angst om niet door de groep geaccepteerd te worden centraal staat. Leraren op scholen geven aan dat ouders zich vaak bezwaard voelen om naar school toe te komen omdat er andere problemen zijn. De twee meest voorkomende problemen hierin zijn een probleem met de taal of in de communicatie met school en ten tweede wordt aangegeven dat de ouders zelf vaak geen of weinig opleiding genoten hebben en bang zijn dat ze de uitleg op school niet zullen begrijpen. Deze twee problemen zullen we kort uitlichten in de volgende twee subparagrafen.

2.1.1 Communicatie

Problemen binnen tussen de communicatie op school is niet alleen een probleem bij niet-Nederlandse ouders, scholen hebben ook vaak problemen binnen de communicatie met Nederlandse ouders. Dit probleem wordt mooi geïllustreerd door Margalith Kleijwegt in een artikel uit Vrij Nederland uit 2004, waarin zij langsging bij ouders van leerlingen op een vmbo school in Amsterdam:

Voorbeeld 1:

“‘Ik ben bloedserieus,’ zegt zijn vader. ‘Ik wil het allemaal goed doen.’ De verantwoordelijkheid voor het contact met de school heeft hij aan zijn oudste zoon overgedragen. ‘Die belt iedere week met meneer Jongkind. Dan bespreken ze hoe het met Solaiman gaat.’

Henk Jongkind zucht diep als ik hem dit naderhand vertel. De afspraak is er, zeker, maar de oudste zoon heeft nog nooit gebeld.”

Voorbeeld 2:

“Boven heeft Hicham zich voor de deur geposteerd. Zijn ogen spuwen vuur. ‘U mag niet naar binnen,’ zegt hij met ingehouden agressie. ‘Mijn ouders zijn er niet.’

Maar we hadden toch een afspraak, zeg ik.

Hicham haalt zijn schouders op. Zijn ouders zijn naar Utrecht, op familiebezoek. ‘U gaat toch ook weleens op familiebezoek?’

‘Zijn ze misschien vergeten dat ik zou komen?’ vraag ik.

‘Nee,’ zegt hij. ‘Toen u belde, deed ik net of ik tegen mijn moeder sprak. Maar ze is er helemaal niet, ik ben helemaal alleen.’

Een paar dagen later bel ik nog een keer. Zijn oudere zusje belooft me een afspraak met haar ouders te maken.

Ze heeft nooit meer teruggebeld.”

Bovenstaande voorbeelden uit het artikel geven weer dat het voor scholen erg lastig kan zijn om in contact te komen met ouders. Omdat ouders zich vaak niet laten zien is de communicatie tussen ouders en school vaak afhankelijk van de leerling. Als die niet wilt dat zijn ouders met school in contact komen is het lastig dat contact nog te verwezenlijken. De drie-eenheid waar veel scholen over praten werkt niet optimaal omdat er geen directe lijn is tussen ouders en school. Communicatie via de leerling is niet wenselijk omdat de leerling vaak een eigen agenda heeft. Dit houdt in dat de leerling er bij gebaat is dat de school zo min mogelijk contact heeft met zijn ouders. Zeker wanneer de leerling in kwestie spijbelt of op andere manieren van desgewenst gedrag laat zien gebeurt het maar al te vaak dat een boodschap niet wordt doorgegeven of een brief aan ‘de ouders/verzorgers van...’ wordt onderschept.

Niet alleen scholen vinden het lastig in contact te komen met ouders; het frappante is dat ouders dikwijls klagen over de scholen, dat het zo lastig is om ze te bereiken. Bij telefonische interviews met ouders op de Haverkamp, een locatie van roc Mondriaan, afdeling administratie, gehouden door zes studenten aan de Haagse Hogeschool kwam naar voren dat ouders graag zouden zien dat de school vaker contact met ze opnam, omdat dit hun inziens te weinig gebeurde. Niet alleen via brieven, maar ook middels telefonisch contact, omdat men vaak moeite had met het lezen van Nederlands. Doordat ouders door scholen weinig op de hoogte worden gehouden zijn ouders afhankelijk van de informatievoorziening van hun kinderen. Hierdoor weten ouders vaak niet wie de mentor van hun kind is of met wie ze contact op kunnen nemen op school wanneer ze zich zorgen maken of wanneer ze het schoolrooster van hun kind willen opvragen. Zelfs wanneer ze daar de juiste persoon voor aan de telefoon hebben weten ouders vaak niet in welke klas of leerjaar hun kind zit. Leo Plugge, docent op een Mondriaan college op de Groen van Prinsterenlaan:

"Ik krijg nog wel eens telefoontjes van ouders die vragen hebben over hun kind, en dan blijkt dat hun kind op een heel andere afdeling en locatie zit."

Dit soort miscommunicaties zijn niet alleen aanwezig op het mbo. Op een oudertrainingsavond op een vmbo school in Den Haag kwam naar voren dat ouders niet wisten dat ze de school mochten bellen wanneer ze met vragen zaten met betrekking tot hun kind. Ze waren van mening dat ze de school slechts mochten bellen om hun kind ziek te melden. Op diezelfde ouderavond kwam ook naar voren dat er ook heel vaak niet werd opgenomen door de school wanneer ouders probeerde te bellen. Deze ervaring hebben wij zelf ook vaak gehad met ons onderzoek. Scholen communiceren via de voicemail en wanneer er een boodschap wordt doorgegeven met de belofte terug te bellen gebeurde dit vaak niet.

Apart is dat geen van de ouders aangaf ooit gebruik te maken van de website die de scholen tegenwoordig allemaal hebben. Dit terwijl veel scholen trots zijn op hun website en zeggen dat het een visitekaartje van de school is.

Als je de problemen rond communicatie beter gaat bekijken kom je tot de conclusie dat scholen het als een vanzelfsprekendheid ervaren dat ouders de hun toegezonden brieven begrijpen, dat ouders weten dat de school gebeld kan worden voor vragen en dat informatie op de website ook wordt gelezen door ouders. Nu dit niet waar blijkt te zijn zitten scholen met een probleem. Hoe kunnen zij ervoor zorgen dat ouders toegang krijgen tot die informatie. Daarnaast is het ook een ethisch vraagstuk. Hoe ver zou een school hierin moeten gaan, en wat moet er van de andere partij worden verwacht. Hierin verschillen de scholen in houding. Sommige scholen vinden dat zij voldoende doen en zeggen dat ouders ook over de brug moeten komen. Hun visie hierin is gebaseerd op 'hoe het zou moeten zijn'. Andere scholen proberen nog meer te doen om de ouders alsnog te bereiken. Hun visie is gebaseerd op 'hoe het nu is'.

Een van de oorzaken van een moeizame communicatie is de slechte beheersing van het Nederlands door sommige ouders. De manier hoe hier mee wordt omgegaan is wederom per school verschillend. Ook dit heeft te maken met de visie van de school omtrent dit probleem. Ga je er als school vanuit hoe het zou moeten zijn of is je insteek het probleem zoals het nu is. Hoewel scholen allemaal goede argumenten hebben waarom ze voor een bepaalde

insteek of benaderingswijze hebben gekozen is het onze mening dat het, zeker in het kader van ouderbetrokkenheid, beter is om je in te stellen op actuele problematieken dan een ideaalsituatie na te streven. Dit omdat een ideaalsituatie er één is van wederzijdse interactie en dat die eerst nog gecreëerd en afgestemd moet worden. Het is daarom ook onze mening dat het de maatschappelijke verplichting is van scholen ouders betrokken te houden binnen de maatschappij.

2.1.2 Opleiding

Zoals al eerder gezegd is niet alleen de moeizame taalbeheersing en communicatie tussen school en ouders een van de redenen waarom scholen zich niet laten zien op school, ook het gebrek aan goede scholing bij de ouders is een reden dat men zich liever niet laat zien op scholen. Angst dat men de informatie toch niet zal begrijpen en dat andere ouders hem of haar misschien minderwaardig vinden is hier debet aan.

Voornamelijk immigranten ouders hebben vaak geen of bijna geen onderwijs gehad. Op het moment dat ze naar Nederland zijn gekomen is men aan het werk gegaan en is er eigenlijk geen mogelijkheid geweest om weer eens een opleiding op te pakken. De opleiding die gevolgd is vaak gestopt na het basisonderwijs, verder onderwijs was volgens geïnterviewde ouders besteed aan rijkere mensen. De opleiding die hun kinderen volgen op het vmbo en mbo is dus vaak al hoger dan dat deze ouders ooit gehad hebben. Hierdoor is de angst ontstaan dat de informatie die de school over de opleiding verstrekt en wat er met die opleiding gedaan kan worden niet door hun zal worden begrepen. Eigenlijk is men dus bang om voor gek te staan en dat andere ouders hen wellicht met de nek aan zou kijken en daar heeft men geen zin in.

Hoewel het gezegde is dat angst een slechte raadgever is, is het desalniettemin een veelgebruikte. Ouders geven aan dat ze het hierom fijn vinden als scholen vaker telefonisch contact met hen op zou nemen zodat deze ouders toch nog vragen kunnen stellen.

2.2 Cultuur

Den Haag heeft een multiculturele samenleving. Iedere cultuur heeft eigen opvattingen en gewoonten, ook met betrekking tot de opvoeding van kinderen en de betrokkenheid op school. Frederik Smit, onderzoeker aan de Radboud Universiteit Nijmegen bevestigt dit in zijn boek, 'Opvatting van allochtone ouders over onderwijs; tussen wens en realiteit', waarin hij zegt dat:

“de eigen opvoeding, het geloof en traditionele cultuur het belangrijkste referentiekader vormen voor de opvoedingsdoelen van allochtone ouders. Ouders uit landen met een sterke mate van traditionalisme en collectivisme leggen bij de opvoeding meer nadruk op relationele waarden en normen, zoals gehoorzaamheid, respect en behulpzaamheid, dan ouders uit modernere en meer individualistisch ingestelde samenlevingen. (...) Moslimouders geven religieuze opvoedingsdoelen een hoge prioriteit. Zij vinden het belangrijk dat kinderen zich thuis en op school aan geloofsvoorschriften houden. Daarnaast hechten ze waarde aan overdracht van normen en waarden.”

Veel allochtone ouders geven aan dat ze zich vanuit hun eigen culturele achtergrond moeilijk kunnen aarden binnen de overheersende Nederlandse cultuur. Hierdoor gaan ze meer waarde hechten aan hun eigen traditionele wortels, en die proberen ze vervolgens mee te

geven aan hun kinderen. Met de beste bedoelingen natuurlijk, maar daardoor liggen de doelen van opvoeding van de ouders scheef met de verwachtingen en doelen van de samenleving, en daarmee de directe omgeving van hun kinderen. Dit merk je ook in het kader van ouderbetrokkenheid op scholen. Waar in de Nederlandse samenleving veel verbanden worden gelegd tussen opvoeding, opleiding en daardoor gedrag op straat en er onderling veel met elkaar gepraat wordt, wordt er in andere culturen vaak een onderscheid gemaakt. Op school word je opgeleid, thuis wordt opgevoed en de rust en orde op straat wordt geregeld door de politie. Kortom, waar in Nederland de betrokken ouder een actieve ouder is, is dat in andere culturen een ouder die zich niet bemoeit met de opleiding van hun kind en dus met de school. Ouders met een dergelijke achtergrond vinden dat ze zich niet met schoolzaken moeten bemoeien en ook niet mogen twijfelen aan de aanpak en expertise van leerkrachten. Voor deze ouders is een leraar nog een alwetende academicus en is het een belediging wanneer aan zijn kwaliteit wordt getwijfeld door vragen te stellen over hun kind.

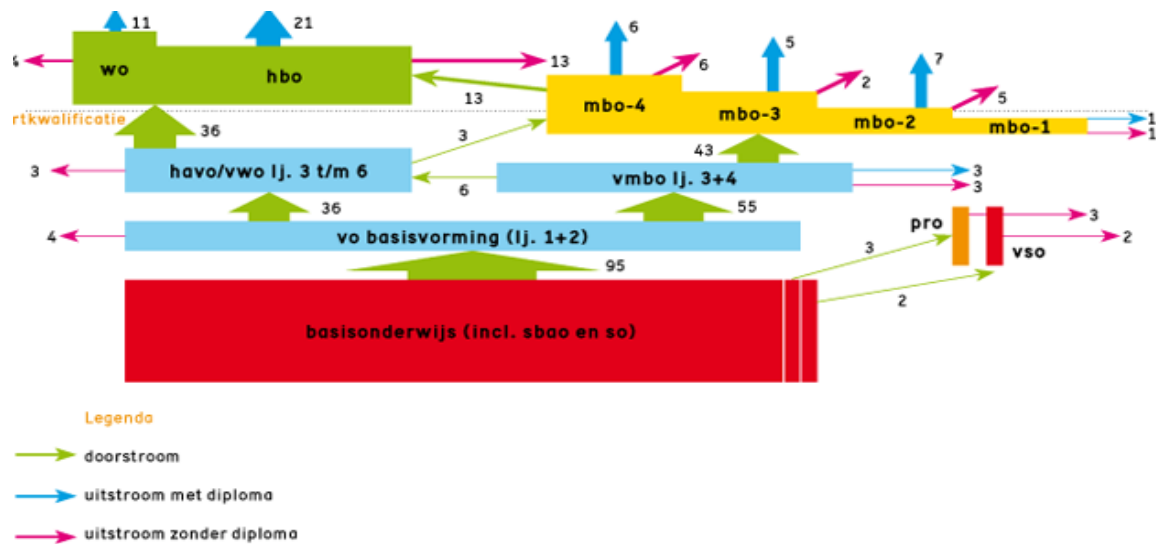
Veel scholen vinden het moeilijk te begrijpen dat ouders onderwijs zeer belangrijk vinden, terwijl ze nauwelijks betrokkenheid en participatie ten toon spreiden. Juist vanwege het feit dat ouders er vanuit gaan dat scholen weten wat ze doen en dat hun kind goed wordt onderwezen is het soms een koude douche voor ze wanneer blijkt dat het eens helemaal niet goed gaat en is er irritatie naar school toe dat ze niet eerder zijn ingelicht. Een citaat uit een telefonisch interview gehouden door zes studenten aan de Haagse Hogeschool maakt dit duidelijk:

als de leerling pas meer dan 80% afwezig is, dan wordt er pas contact opgenomen en dat vind ik meer een mankement, dan dat ik er wat aan heb. Want als het als het ware te laat is, dan kan ik als ouder er ook weinig aan doen.

2.3 Lastig vmbo en mbo

Ouders weten weinig over de inhoud en de mogelijkheden van het onderwijs dat hun kind volgt. Dit komt ondermeer omdat het onderwijssysteem in Nederland vanaf het basisonderwijs erg lastig en theoretisch in elkaar zit. Om de problematiek duidelijk te maken geven we eerst een beschrijving van het onderwijssysteem in Nederland alvorens we verder gaan met de beschrijving van de problematiek.

Na de afronding van het basisonderwijs kunnen leerlingen verschillende kanten uit. Kort gezegd kunnen leerlingen naar vmbo, havo of vwo. Daarvan uit kan met doorstromen naar het mbo, hbo of het wo. Als het daadwerkelijk zo zou gaan was het allemaal erg simpel uit te leggen. In werkelijkheid ligt het anders. Op de website van het ministerie van OCW staat het onderwijsschema met alle doorstroom mogelijkheden vanaf het basisonderwijs.

Om het schema iets makkelijker te houden hoeven we ons voor ons onderzoek niet te bemoeien met de linkerhelft van het schema, havo/vwo en het hbo/wo.

De meeste leerlingen gaan na het basisonderwijs en de basisvorming naar het vmbo, voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Daarin kan men kiezen uit verschillende leerwegen en sectoren. De leerwegen bepalen welk niveau de leerling gaat doen en bepalen welke doorstroommogelijkheden er zijn voor de leerling. De sectoren bepalen het vakkenpakket en is al een vroege indicatie van de mogelijke banen die een leerling zou kunnen doen (bijvoorbeeld automonteur of administratief medewerker).

De vier leerwegen zijn de basisberoepsgerichte leerweg, kaderberoepsgerichte leerweg, gemengde leerweg en de theoretische leerweg. Hiervan geeft de basisberoepsgerichte leerweg toegang tot niveau twee op het mbo, middelbaar beroepsonderwijs, de andere drie verschaffen toegang tot mbo niveau drie en vier.

Op het mbo zijn dus verschillende niveaus, elk met andere toelatingseisen en doorstroommogelijkheden. Wanneer je een vmbo diploma hebt gehaald kan je doorstromen naar niveau twee of hoger, afhankelijk welke leerweg gevolgd is. Voor niveau 1 is geen diploma nodig zodat er ook voor de jongeren die geen opleiding af hebben gerond/kunnen ronden nog een instroommogelijkheid is. Van daaruit kan men weer doorstromen naar een

hoger niveau. Dat is nodig omdat er wettelijk is vastgesteld dat men een minimale startkwalificatie van mbo niveau 2 nodig heeft om een goede kans te maken op de arbeidsmarkt. Een startkwalificatie is een diploma of certificaat dat aantoonst dat je op een bepaald niveau kunt functioneren. Mbo niveau 3 en 4 hebben dezelfde toelatingseisen. Het verschil tussen beide opleidingen is echter dat niveau 4 meer gericht is op ondernemerschap, een jaar langer duurt en biedt een doorstroommogelijkheid naar het hbo. Niveau 3 is meer een specialisatieopleiding en duurt drie jaar. Het is mogelijk om na het halen van je niveau 3 opleiding een jaar door te studeren voor je niveau 4 diploma.

Tot zover de theorie. Wie dit leest kan wellicht begrijpen dat het voor sommige ouders lastig is om te begrijpen hoe dit systeem in elkaar zit en welke beroepsperspectieven welke opleiding precies heeft. Dit is ook vaak de reden dat ouders vaak een antwoord geven als: "Mijn zoon gaat iets in de administratie doen." Op welk niveau dat is en welke doorstroommogelijkheid er is, los van 'iets in de administratie' doen weet men niet.

Wanneer we het hebben over doorstroommogelijkheden zijn het niet alleen de ouders die niet weten welke dat zijn, ook leerlingen zijn zich hier niet van bewust. Leerlingen kiezen geen beroep, maar een opleiding, is een uitspraak die leraren vaak geven. Zijn leerlingen dan wel op de hoogte van de verstrekkende gevolgen die een keuze van een opleiding met zich meebrengt voor de vier tot zes jaar die daar op volgen?

Jelle Jolles, een psycholoog verbonden aan de universiteit van Maastricht die zich veel bezighoudt met de neurocognitieve ontwikkeling bij adolescenten en de gevolgen daarvan bij het onderwijs zegt van niet. In een artikel voor het tijdschrift OnderwijsInnovatie in maart 2007 zegt hij dat:

"Pas in de laatste jaren is het vermoeden bevestigd dat bepaalde onderdelen van de voorste hersendelen zich pas goed gaan ontwikkelen in de late adolescentie (vermoedelijk na het zestiende jaar) (...) Het gaat om de planning- en controlefuncties (...) die een individu in staat stellen om een handeling te verrichten op de grond van een plan, en om daarin prioriteiten te stellen op grond van zintuigelijke informatie, van sociale en emotionele consequenties, en van reeds aanwezige ervaringskennis. (..) Het gaat, samengevat, om de volgende functies:

Planning en programmering van het eigen gedrag, cognitieve controle; Probleemoplossend gedrag; Zelfgeïnitieerd zoeken; Inhibitieprocessen, impulsremming, filtering; Cognitieve flexibiliteit en het wisselen van concept; Zelfevaluatie in relatie tot gestelde doelen; Evaluatie van het eigen gedrag in relatie tot sociale normen; Social monitoring, evaluatie van intenties en beleving van anderen; Keuzen maken op grond van sociale, emotionele en rationele criteria"

Wat Jolles hiermee indirect mee impliceert te zeggen is dat leerlingen op hun veertiende jaar, wanneer de eerste studierichting is, nog niet voldoende bepaakt zijn om zo'n belangrijke keuze te maken omdat die neurocognitieve ontwikkeling pas goed tot stand komt op hun zestiende jaar. Wat Jolles hier schrijft gaat echter wel over het ontwikkelde brein en niet over het onderwijsproces. Wij willen niet implementeren dat het hele onderwijssysteem op de schop moet vanwege deze informatie, maar het illustreert wel waar de waarde van ouderbetrokkenheid om de hoek komt kijken. Ouders zouden hun kinderen kunnen helpen bij het maken van een goede studiekeuze en studierichting door vragen te stellen gebaseerd op een hoger complexiteitsniveau dan tot waar de leerling op dat moment toe in staat is. Kort

gezegd, wij veronderstellen dat de lange termijnvisie van ouders nodig om leerlingen een goede studiekeuze te laten maken op hun viertiende levensjaar. Probleem is echter dat veel ouders dus niet weten hoe het onderwijssysteem in elkaar zit. Op het vmbo weten de ouders eigenlijk niet welke doorstroommogelijkheden de basisberoepsgerichte leerweg heeft of de theoretische leerweg en op het mbo weten ouders niet welke baangarantie de opleiding van hun kind heeft, net als hun kind zelf. Om deze vorm van ouderbetrokkenheid goed te laten werken zal de school meer tijd moeten steken in het informeren van de ouders over de doorstroommogelijkheden en carrièrekansen van een opleiding.

2.4 Gebrek aan middelen.

Wel is er een duidelijke behoefte vanuit school om contact te hebben ouders tijdens de schoolloopbaan van de leerlingen. Uit onze interviews en enquêtes is gebleken dat scholen wel zich meer willen inzetten om ouders betrokken te maken, maar hebben onvoldoende middelen om dit te kunnen realiseren. Het ministerie van OCW geeft aan dat scholen ervoor moeten zorgen dat er een goede relatie is met ouders, maar dat zij hiervoor wel over voldoende tijd, ruimte, expertise en middelen moeten beschikken om de contacten met ouders te optimaliseren. Het ministerie lijkt echter voorbij te gaan aan het feit dat zij degenen moeten zijn die hierin moeten investeren, omdat bijna iedere onderwijsinstantie afhankelijk is van overheidssubsidie om deze doelen te realiseren.

Probleem vanuit scholen is dat zij niet over de juiste middelen beschikken. Uit interviews met verschillende mentoren en leerkrachten op vmbo en mbo scholen kwam naar voren dat veel leerkrachten geen tijd hebben om de betrokkenheid te vergroten. Het aantal ter beschikking gestelde uren is dusdanig dat de leerkrachten al moeite hebben met het voorbereiden en geven van hun eigen lessen. De mentoren op school zouden in principe het eerste contact met de ouders moeten zijn. Om dat te kunnen zijn moet er tijd beschikbaar zijn om ook daadwerkelijk met ouders in contact te komen. Wanneer de tijd beperkt is komen zaken met een hogere prioriteit eerder aan bod dan ouderbetrokkenheid. Dit kunnen dingen zijn als lessen voorbereiden en geven, vergaderingen en cijferbesprekingen. Een tekort aan tijd betekent op scholen vaak een tekort aan geld, wanneer er meer geld beschikbaar zou zijn, zouden er bijvoorbeeld extra mensen aangenomen kunnen worden, dan zou er automatisch een lagere werkdruk ontstaan en meer tijd voor ouderbetrokkenheid.

Hoofdstuk 3: Wat doen scholen al

Nu bekend is wat het probleem is van scholen met betrekking tot ouderbetrokkenheid, gaan we kijken wat er reeds door scholen gedaan wordt aan ouderbetrokkenheid. Eerst kijken we naar wat er al door scholen in de regio gedaan wordt op dit gebied. Hierna geven we een paar voorbeelden van 'good practises' van andere scholen buiten de regio. Good practises zijn goede voorbeelden van scholen die ouderbetrokkenheid bevorderen. Als laatste staan we stil bij hoe de (lokale) overheid ouderbetrokkenheid stimuleert.

3.1 Ouderbetrokkenheid binnen regio Den Haag

Wij hebben een aantal vmbo scholen en een aantal locaties van het ROC Mondriaan met elkaar vergeleken wat betreft wat zij doen in relatie tot ouderbetrokkenheid. Hieronder volgt een overzicht van onze bevindingen per school.

Bij het Overbosch college vinden zij het belangrijk dat ouders betrokken worden bij activiteiten op school en dat er een open communicatie plaats vindt. Naast de contactmomenten, ouderavonden en informatie bijeenkomsten, worden er ook sinds 2007 speciaal oudertrainingen gegeven en daarnaast wordt er zelfs Nederlandse les voor ouders georganiseerd. Dit zijn voorbeelden van activiteiten waarmee het Overbosch college de ouderbetrokkenheid hoopt te vergroten. Zij hebben hiervoor gemeentesubsidie aangevraagd en ontvangen. Zij zijn 1 van de 4 vmbo scholen in Den Haag die hiervoor subsidie toegewezen hebben gekregen. Sinds de inzet van de oudertrainingen, die verplicht zijn gesteld voor de ouders van leerlingen uit het eerste jaar, is er een opkomst van 80 %. Als je dit vergelijkt met de opkomst bij ouderavonden dan is dit een goed resultaat. Door deze bijeenkomst is het contact tussen ouders en school vergroot, dit blijkt uit het feit dat ouders veel meer vragen stellen bij bijeenkomsten en sneller contact opnemen met de school. Het effect hiervan op de schoolresultaten van de leerlingen is nog niet gemeten vanwege deze korte duur, echter de reeds verhoogde betrokkenheid van ouders is al een juiste stap in de goede richting.

Het Esloo Praktijkonderwijs (speciaal voorgezet onderwijs) is een van de weinige scholen die het thema ouderbetrokkenheid opgenomen ook heeft in hun schoolgids. Zij geven hierin aan dat zij het erg belangrijk vinden dat ouders op de hoogte blijven van de ontwikkeling van hun kinderen op school. Zij geven hoge prioriteit aan een goed contact met ouders. In de schoolgids wordt zelfs genoemd op welke tijden docenten het best bereikbaar zijn, en wanneer ouders de leerkrachten niet te pakken krijgen worden zij zo spoedig mogelijk teruggebeld. Hieruit blijkt dat zij bereid zijn om zelf te investeren in het contact met ouders. Volgens mevrouw Middendorp heeft deze houding van de school effect want hij geeft aan dat bijna alle ouders op door school georganiseerde avonden verschijnen en daarnaast ook uit zich zelf contact onderhouden met docenten.

Het ST. Paul College vindt ouderbetrokkenheid ook belangrijk. De mentor is het eerste aanspreekpunt voor de ouders. De school creëert contactmomenten zoals kennismakingsbijeenkomsten; hierin maken ouders contact met de brugklascoördinator, de docenten en de mentor van de leerling. Daarnaast worden er mentor- en tafeltjesavonden gehouden. Mentoravonden zijn er om een gesprek met de mentor te hebben. Er zijn twee tafeltjesavonden per jaar om ouders in de gelegenheid te stellen om een vakdocent te

spreken. Ook krijgen ouders op de eerste ouderavond de e-mailadressen van docenten overhandigd.

Het Corbulo college daarentegen, doet weinig aan ouderbetrokkenheid. Zij geven aan niets speciaals te ondernemen om ouders te betrekken bij school. Wel hebben zij, net als andere vmbo scholen een ouderraad, ouderavonden en informatie bijeenkomsten om in contact te komen met ouders. Wat leuk is om te zien dat zij een schooloverstijgende ouderavond organiseren. Dat is een avond dat gegeven worden door deskundigen om ouders te informeren over bepaalde onderwerpen zoals o.a. veilig internetten en mobielgebruik, seks, spanning en somberheid, alcohol, blowen, opvoeden van een puber, overgewicht, loverboys, oppositioneel gedrag, hoe praat je met een puber? De workshops worden geleid door deskundigen die hier dagelijks mee te maken hebben zoals Parnassia, de Jutters, Jeugdgezondheidsdienst e.d.

Samenvattend kunnen we stellen dat deze vmbo scholen naar eigen zeggen veel aan ouderbetrokkenheid doen. Wij hebben echter ook geconstateerd dat er weinig scholen zijn waarin er een beleid voor ouderbetrokkenheid is geschreven en vastgesteld. De visie en ideeën wat betreft ouderbetrokkenheid zijn er op een aantal scholen wel, maar het lijkt te ontbreken aan tijd en mankracht om die structureel uit te werken en te verankeren binnen de school. In de schoolgids wordt vaak iets geschreven over ouderbetrokkenheid, maar verder dan de vermelding van de aanwezigheid van een ouderraad gaat men niet. Ook de verwachtingen die de school van ouders hebben worden niet naar de ouders toe ugesproken.

Net als op het vmbo verschilt de mate van beleid voor ouderbetrokkenheid op het mbo ook per locatie. Alle door ons bezochte mbo locaties in de regio zijn van het ROC Mondriaan . Op de locatie Haverkamp zet een aantal docenten zich extra in om in contact te komen met ouders. Deze docenten gaan op huisbezoek om de situatie thuis te leren kennen en om de ouders informeel, buiten de reguliere contactmomenten om, wat beter te leren kennen. Dit biedt een mogelijkheid om op momenten dat het minder goed lijkt te gaan met de leerling met de ouders in gesprek te gaan. Niet alle docenten gaan het intensieve contact met de ouders aan, het is afhankelijk van de insteek die de mentor zelf kiest. De ervaring van de docenten is dat ouders over het algemeen moeilijk te bereiken zijn. Mevrouw Aboutaleb, docente op de Haverkamp op de afdeling handel, heeft uit eigen initiatief bijeenkomsten georganiseerd voor Marokkaanse, Turkse en Antilliaanse moeders. Zij heeft hier wel veel tijd en energie ingestoken om deze betreffende moeders te bereiken. Door haar outreachende werkwijze heeft zij ervoor gezorgd dat veel moeders kwamen naar deze bijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten bleek dat er veel behoefte was aan contact en ondersteuning bij de opvoeding van hun kinderen. Na deze bijeenkomsten namen deze moeders vaker uit zichzelf contact op met de school. De frequentie en de kwaliteit van het contact tussen school en ouders zijn vooruitgegaan. Verder heeft de school geen zicht op de relatie tussen onderwijsprestaties van leerlingen en het contact met ouders want zij houden zich verder niet bezig met het meten hiervan.

Carolien Draper, afdeling techniek op de Tinwerf geeft aan dat men weinig tot niets ondernemen met het thema ouderbetrokkenheid. Wel geven zij aan dat er plannen zijn om ouders meer betrokken te maken bij school, maar wegens tijdgebrek en onvoldoende personeel zijn zij er nog niet aan toe gekomen.

Leo Plugge en Joke Franse, afdeling Economie op de locatie Groen van Prinsterenlaan geven aan dat zij weinig doen om ouders meer te betrekken bij school. Zij geven daar aan dat zij enkele ouders zien op ouderavonden/informatieavonden, maar dat zij zich niet extra inzetten om ouders te bereiken.

Elma Haas, studieloopbaan begeleider voor de opleiding detailhandel aan de Begoniastraat geeft aan dat zij alleen betrekken ouders wanneer leerlingen problemen ondervinden in het onderwijs.

Samenvattend kunnen we zeggen dat bij het Mondriaan College het onderwerp ouderbetrokkenheid verschilt per locatie, maar dat er overheersend weinig gedaan wordt. Een belangrijk knelpunt dat wij zijn tegengekomen is het tijdgebrek van docenten. Veel docenten komen niet toe aan extra activiteiten voor de ouders, zij hebben hun tijd nodig om de leerlingen te begeleiden, en geven daaraan prioriteit. Daarnaast is het merendeel van de leerlingen op ROC Mondriaan meerderjarig. ROC Mondriaan college is dan wettelijk verplicht om toestemming aan de leerling te vragen voordat men contact op mag nemen met de ouders. Wanneer leerlingen dat weigeren kan de school maar weinig doen.

3.2 Landelijk

In deze paragraaf geven wij een aantal voorbeelden van manieren waarop de ouderbetrokkenheid bevorderd kan worden. Dit zijn reeds bestaande initiatieven bij scholen in heel Nederland. Daarnaast zijn niet alle voorbeelden afkomstig van middelbare scholen, er zitten ook voorbeelden uit het basisonderwijs bij.

3.2.1 Taalcursus (ouderbetrokkenheid.nl)

Op het Montessori college Oost (Amsterdam) is men begonnen met een taalcursus voor analfabete ouders. Op de site van ouderbetrokkenheid.nl legt Erica Moens, projectleider Taal en Ouderbetrokkenheid uit: "De school heeft een afdeling Eerste Opvang Nieuwkomers en heeft in dat kader speciale kennis ontwikkeld om analfabete leerlingen via een speciaal traject naar de 3^e klas VMBO toe te leiden. 'Veel analfabete leerlingen hebben ook ouders die niet kunnen lezen en schrijven' (...)'Een aantal ouders vertelde ons dat ze het fijn vonden dat hun kinderen leerden lezen en schrijven, maar dat zij het zelf ook zo graag wilden leren. Zo ontstond het idee om ook cursussen voor ouders te organiseren. Tenslotte hebben we de materialen én methodieken al in huis.' Inmiddels zijn de taallessen verbreed tot een cursus Taal en Ouderbetrokkenheid, waaraan op dit moment drie groepen ouders, zowel analfabeten als gealfabetiseerde ouders, meedoen. Met de cursus slaat de school twee vliegen in een klap. Ze helpt ouders hun taalachterstand in te lopen waardoor ze beter in staat zijn om een actieve bijdrage (zoals hulp bij het maken van het huiswerk) te leveren aan de schoolloopbaan van hun kind. Tegelijkertijd komen de ouders op laagdrempelige wijze de school binnen, waardoor ze gemakkelijker - formeel of informeel - met een docent in contact komen. Erica Moens: 'Doordat je de ouders een aantal keer per week over de vloer hebt, raak je gemakkelijker met elkaar in gesprek over andere zaken dan het rapport. Dan komen er toch gauw onderwerpen ter sprake als: wat verwachten school en ouders van elkaar en hoe denk je over de opvoeding. Of welke normen en waarden geef je je kind mee?'

3.2.2 Ouderkamer (loopplank.basisschoolweb.nl)

De ouders van De Loopplank(basisschool in Zaanstad) kunnen elkaar ontmoeten in een speciale Ouderkamer, waarvan royaal gebruik wordt gemaakt. Dit initiatief begon aanvankelijk met maandelijkse koffieochtenden in de hal van de school en is uitgegroeid tot twee ochtenden per week. Belangrijk is de ontmoetingsfunctie. Ouders kunnen onder het genot van een kopje koffie of thee met elkaar van gedachten wisselen over het reilen en zeilen in de wijk en op school. Iedere maandagochtend vindt er in de ouderkamer een koffieochtend plaats. Op zo'n ochtend wordt er een onderwerp besproken, dat te maken heeft met opvoeding en/of onderwijs of is er een doe – ochtend gepland. Ouders zelf kunnen aangeven, welke onderwerpen zij graag behandeld zien. De coördinator van de ouderkamer bespreekt met een werkgroep de invulling van de ochtenden. Zij nodigt ook eventuele gastsprekers uit. De werkgroep bestaat uit ouders die geregeld de ouderkamer bezoeken.

Naast de koffieochtenden kunnen recreatieve of creatieve activiteiten worden georganiseerd, gekoppeld aan bepaalde thema's van de school (zoals feesten, belangrijke gebeurtenissen of multiculturele ontmoetingen).

In hun schoolgids staat: *"De vragen en zorgen, die u heeft over uw kind, horen wij graag. Het team van De Loopplank verwacht ook veel van de ouders. Wij rekenen er op, dat u belangstelling toont voor het werk en de belevingswereld van uw kind op school. Dit kan door*

thuis met aandacht hun werk te bekijken, door vragen te stellen en belangstellend te zijn. Maar ook op school zelf vragen wij betrokkenheid van de ouders. Wij organiseren door het jaar heen verschillende activiteiten en overleg momenten om de band met 'thuis' optimaal te houden. Wij verwachten dat u daaraan zult deelnemen. Daarnaast zijn er allerlei activiteiten en initiatieven, die van de ouders zelf uitgaan. De betrokkenheid vanuit de Schooladviesraad en de Medezeggenschapsraad is voor ons erg belangrijk.”

3.3 Hoe stimuleert de (lokale) overheid ouderbetrokkenheid

Het ministerie van onderwijs cultuur en wetenschap heeft in de intentieverklaring school-ouderbetrokkenheid uit 2005 laten optekenen dat zij het belang van ouderbetrokkenheid onderkennen. Hoewel het in eerste plaats een zaak is tussen school en ouders, vindt het ministerie ook dat scholen en ouders hierbij gestimuleerd en ondersteund moeten worden.

De overheid heeft dit gedaan door onder andere:

- een tijdelijk platform op te richten voor allochtone ouders in het onderwijs
- een oudereninformatiepunt op te zetten, speciaal voor ouders met vragen
- een openbare databank beschikbaar te stellen voor scholen waarin good practices, methodieken, cursussen en voorlichtingsmateriaal beschikbaar wordt gesteld

Naast het faciliteren van bovenstaande middelen heeft het ministerie laten optekenen dat het bereid was 'te bezien in hoeverre daarvoor, in aanvulling op al beschikbare financiële middelen, verdere facilitering ter uitvoering van deze activiteiten noodzakelijk is. (...)'

Hieruit blijkt dat de regering bereid is extra geld beschikbaar te stellen om ouderbetrokkenheid te vergroten, wanneer nodig. In navolging van de regering is de gemeente Den Haag dit schooljaar gestart ouderbetrokkenheid in het VO extra te stimuleren. VO scholen konden een aanvraag indienen met een plan van aanpak bij de gemeente. Dit schooljaar hebben vier scholen een subsidie toegewezen gekregen, zijnde Hofstad MAVO, Hofstad Helderling, Johan de Witt college en het Overbosch college. De gemeente heeft €200.000, - beschikbaar gesteld, te verdelen over de vier scholen. Hierdoor hadden deze scholen extra ruimte om mensen in te zetten om ouderbetrokkenheid te vergroten op de school. Precieze voorwaarden en eisen van de gemeente om in aanmerking te komen voor subsidie zijn na te lezen in de bijlagen.

Niet alleen scholen worden gestimuleerd door de gemeente om ouderbetrokkenheid te vergroten. Ook andere initiatieven zoals het Haagse Participatie Team (P-Team) worden gefinancierd door de gemeente. Het P-team is een groep van succesvolle allochtone vrouwen die de gemeente Den Haag ondersteunt bij de bevordering van de participatie van vrouwen uit etnische minderheden in Den Haag. Zo zetten leden van het P-Team zich in om ontmoetingen te bevorderen tussen ouders en scholen. Zij maken huisbezoeken om ouders voor te lichten over het voortgezet onderwijs en over het bestaan van de Open Dagen te vertellen. Ook organiseert het team schoolbezoeken waarbij ouders en basisschoolkinderen op bezoek gaan bij een middelbare school in de buurt. Leerervaringen wijzen uit dat veel ouders niet of nauwelijks betrokken zijn bij het Voortgezet Onderwijs. Het P-Team maakt de drempel wat lager door ouders thuis voorlichting te geven.

Hoofdstuk 4 Communicatie tussen ouders en school

In hoofdstuk 2 staat beschreven wat de problematiek is van de scholen. Wat betreft ouders noemden wij daarin al de volgende punten: taal en communicatie problemen, opleidingsniveau en cultuur. In dit hoofdstuk gaan we verder in op de problematiek rondom de ouders, in relatie tot het onderwijs van hun kind. Hierbij kijken we naar de visie van ouders op het onderwijs en naar de verwachtingen van school en van zichzelf. Bij deze beschrijving houden we rekening met culturele en sociaaleconomische factoren.

Uit het literatuur onderzoek en onze persoonlijke ervaringen zijn wij van mening dat de maatschappelijke achtergronden van ouders van invloed zijn op het contactverloop tussen ouders en school. (Allochtone) ouders en leraren hebben vaak een heel andere manier van kijken en vooral andere verwachtingen van elkaar. De leraar verwacht van ouders dat zij betrokkenheid tonen bij de schoolprestaties van hun kinderen. Daarentegen vinden allochtone ouders vanuit hun denkwijze, gewoontes en tradities op hun beurt weer dat dit juist een taak is van school, waar zij zich niet in willen mengen. Er is klaarblijkelijk een verschil in visie tussen scholen en ouders. We willen daarbij wel benadrukken dat dit niet per definitie voor alle ouders en scholen geldt en dat wij in dit hoofdstuk slechts een algemeen beeld schetsen. Wij willen niet concluderen dat alle allochtone ouders persé zo denken, voor de autochtone ouders geldt hetzelfde.

4.1 Verwachtingen ten aanzien van onderwijs

Ouders verwachten van scholen dat ze hun kinderen opleiden tot goede mensen. Ze vinden het belangrijk dat hun kind goede cijfers haalt op school en dat het zich goed gedraagt en ontwikkelt. De intellectuele ontwikkeling wordt als een taak van de school gezien. Hoe het onderwijs eruit moet zien hangt voor een groot deel af van de cultuur waar de ouders bekend mee zijn. Frederik Smit, onderzoeker aan de Radboud universiteit te Nijmegen stelt hierover in zijn boek dat :

“Allochtone ouders hechten over de hele linie veel waarde aan het leren hanteren van regels. De belangrijkste opvoedingsdoelen die allochtone ouders voor ogen hebben, zijn op het rechte pad blijven en eerlijkheid, gevolgd door verantwoordelijkheid dragen en de gelijkwaardigheid van man en vrouw. Van de Nederlanders vindt slechts een zeer kleine groep het belangrijk dat hun kinderen zich aan geloofsvoorschriften houden. (...) Nederlandse ouders vinden het allerbelangrijkste dat hun kinderen leren samenwerken. Moslimouders geven religieuze opvoedingsdoelen een hoge prioriteit. Zij vinden het belangrijk dat kinderen zich thuis en op school aan geloofsvoorschriften houden. Daarnaast hechten ze waarde aan overdracht van normen en waarden.”

De verschillende verwachtingen op het onderwijs kunnen niet los van opvoedingsdoelen worden gezien. Hoewel leerlingen zich vanaf hun twaalfde levensjaar steeds meer gaan ‘losweken’ van hun ouders zal het grootste deel van hun normen en waarden besef worden gevormd door hun ouders.

De verwachtingen van ouders naar school toe verschilt ook sterk met het onderwijsniveau van de ouders zelf. Ouders die zelf een gemiddelde tot hoge opleiding hebben genoten hebben vaak ook zelf een (kritische) kijk op de manier hoe onderwijs eruit zou moeten zien en zijn op momenten van onvrede ook eerder geneigd om daarover te praten met de school

of leerkracht. Dit zijn ook vaak de ouders die zich op dat soort momenten geneigd voelen om in de oudercommissie te gaan zitten. Zij beseffen dat van hen wordt verwacht dat ze op een bepaalde manier met de school in contact zijn om zo te laten zien dat ze belang hechten aan onderwijs en het leren van hun kind. Ouders die zelf weinig of geen onderwijs hebben genoten, vertrouwen hun kind toe aan de school, gaan er vanuit dat de leraren daar beter weten dan zijzelf hoe ze de kinderen iets moeten leren. Hierom verwachten zij vaak ook dat scholen een grotere bijdrage leveren aan de opvoeding van hun kind. U hebt gestudeerd, u zult het dan wel het beste weten. Dat ouders die zelf een lage opleiding hebben genoten vaak niets van zich laten horen op scholen wordt gezien als een communicatieprobleem. Communicatieproblemen doen zich echter evenzeer voor in relatie tot ouders uit hogere milieus. Daar speelt veel meer het probleem dat zij vaak een hogere opleiding hebben dan de leraren, die daardoor het 'natuurlijke' overwicht dat vroeger verbonden was aan het lerarenberoep missen. Een bijkomend probleem is dat leerkrachten bemoeienis van juist deze groep als een vorm van concurrentie ervaren en zich bedreigd voelen in de uitoefening van hun beroep.

4.2 Visie op het onderwijs

Net als bij de verwachtingen op de onderwijs zie je veel culturele en sociaaleconomische invloeden bij de visie van ouders op het onderwijs.

Zo blijkt bijvoorbeeld ook uit een onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Ouders over opvoeding en onderwijs) dat uitgevoerd is door Lex Herweijer en Ria Vogels (2004) dat een belangrijk verschil met de autochtone ouders is dat allochtone ouders er veel meer op gericht zijn dat hun kinderen stijgen op de sociaal-economische ladder. Om die reden beperkt prestatiegerichtheid zich in hun visie niet alleen tot schoolprestatiedoelen, maar omvat het ook maatschappelijk presteren. De autochtone ouders daarentegen kijken veel meer naar de individuele mogelijkheden van het kind en zijn meer gericht op zijn zelfontplooiing en eigen verantwoordelijkheid.

Waar komt dat nou vandaan? Dat is een cultuurgebonden verschil. Zo hebben gelovigen traditionelere en conservatievere waarden. En niet-gelovigen richten zich meer op zelfbepaling en individualisme. Allochtone ouders komen vaak uit culturen waar ouders zich niet moeten bemoeien met schoolzaken en niet mogen twijfelen over de aanpak en expertise van docenten. Dit wordt beaamd door Frederik Smit, wederom in het boek "Opvattingen van allochtone ouders in het onderwijs, tussen wens en realiteit".

Voor hen zijn het gescheiden verantwoordelijkheden: de ouders zijn thuis verantwoordelijk, de leraren op school. Ouders die zelf geen of weinig onderwijs hebben genoten, vertrouwen hun kinderen toe aan de school en gaan er vanuit dat docenten (experts) daar beter vinden dan zijzelf hoe ze de kinderen iets moeten leren.

Het bovenstaande geeft weer dat allochtone ouders en andere kijk hebben op het onderwijs dan docenten in Nederland tegenwoordig nog gewend zijn. Door onvoldoende inzicht in elkaars zienswijze kan dit leiden tot miscommunicatie en onjuiste oordelen over elkaar. Hieronder volgt nog een voorbeeld:

“Docenten leggen echter meer de nadruk op de persoonlijkheidsontwikkeling van kinderen en zijn van mening dat het aanleren van goede manieren vooral een taak van de ouders is. Daarbij komt nog dat de scholen van ouders verwachten dat zij een actieve rol in de educatie vervullen, terwijl allochtone ouders dat, vanuit hun visie op de taakverdeling (school is de onderwijsautoriteit), niet gewend zijn. Gebrekkige kennis van het Nederlands vormt een extra barrière voor participatie en communicatie. Het houdt de ouders letterlijk op afstand van de school. De geringe participatie van allochtone ouders in de school houdt de onbekendheid met het Nederlandse onderwijs in stand; daardoor blijft ook de achterstand in kennis en educatieve vaardigheden om de kinderen goed te begeleiden in hun schoolloopbaan bestaan. Het mag duidelijk zijn dat dit de pedagogische afstemming tussen ouders en school niet ten goede komt “(Distelbrink en Pels, 2000)

Er is voornamelijk een groot verschil op te merken in de opvattingen rondom de de verantwoordelijkheden en daar bijkomende verwachtingen. Ouders verwachten van scholen dat ze hun kinderen opleiden tot goede mensen. Ze vinden het belangrijk dat hun kind goede cijfers haalt op school en dat het zich goed gedraagt en ontwikkelt. De intellectuele ontwikkeling wordt als een taak van de school gezien. De verantwoordelijkheid voor gedragsproblemen wordt door ouders veelal beschouwd als de verantwoordelijkheid van de school. Als dat niet gebeurt willen ouders graag op de hoogte gehouden worden door de school van hun kind.

De verwachtingen van ouders naar school toe verschilt ook sterk met het onderwijsniveau van de ouders zelf. Ouders die zelf een gemiddelde tot hoge opleiding hebben genoten hebben vaak ook zelf een (kritische) kijk op de manier hoe onderwijs eruit zou moeten zien en zijn op momenten van onvrede ook eerder geneigd om daarover te praten met de school of leerkracht. Dit zijn ook vaak de ouders die zich op dat soort momenten geneigd voelen om in de oudercommissie te gaan zitten. Zij beseffen dat van hen wordt verwacht dat ze op een bepaalde manier met de school in contact zijn om zo te laten zien dat ze belang hechten aan onderwijs en het leren van hun kind. Ouders die zelf weinig of geen onderwijs hebben genoten, vertrouwen hun kind toe aan de school, gaan er vanuit dat de leraren daar beter weten dan zijzelf hoe ze de kinderen iets moeten leren. Hierom verwachten zij vaak ook dat scholen een grotere bijdrage leveren aan de opvoeding van hun kind. U hebt gestudeerd, u zult het dan wel het beste weten. Dat ouders die zelf een lage opleiding hebben genoten vaak niets van zich laten horen op scholen wordt gezien als een communicatieprobleem.

Mevrouw Aboutaleb, docente op een Mondriaan college, bevestigt dit beeld grotendeels. Ouders van allochtone kinderen steeds minder op de hoogte van de bezigheden van hun kinderen op school zijn naarmate de kinderen ouder worden. Zij geeft aan dat dit vaak te maken met het feit dat er gemiddeld grotere gezinnen zijn en dat er een grotere zorgtaak voor de jongere kinderen zijn dan voor de oudere. Zodra hun kinderen groot genoeg zijn om zelf met de fiets of openbaar vervoer naar school te gaan, daalt de aanwezigheid van ouders op scholen, want de zorgtaken van hun jongere kinderen zijn dan overheersend. Door de zorgtaken van de jongere kinderen kunnen de ouders, veelal moeders, ook niet aanwezig zijn op ouderavonden en tien minuten gesprekken. Dit in combinatie met doorgaans gebrekkig Nederlands zorgt ervoor dat ouders eigenlijk niet meer op de hoogte zijn van wat hun kinderen doen vanaf hun veertiende levensjaar. Aboutaleb heeft het bewust over moeders omdat vader doorgaans bij het onderwijs en opvoeding van kinderen een meer afwezige rol speelt. Vader heeft vaak een drukke baan waardoor hij geen tijd heeft voor zijn

kinderen. Die taak is toebedeeld aan de moeder, die hierdoor veelal werkloos is, en daardoor ook minder kans heeft om de taal te leren. Dit is voor die moeders een extra barrière om op scholen te verschijnen of überhaupt eens met school te bellen. Ze schamen zich omdat ze niet goed mee kunnen praten met een docent of mentor van hun kind. Deze problemen zijn lastig op te lossen omdat veranderingen in deze patronen vaak een paar generaties de tijd nodig heeft. Mevrouw Aboutaleb stelde nog meer dat ouders niet meer op de school komen; ze weten soms niet eens waar de school is, en kunnen de toegestuurde informatie als lesprogramma's, schoolroosters en data voor voortgangsgesprekken nauwelijks lezen.

Wanneer je kijkt welke waarden ouders belangrijk vinden kom je tot de conclusie dat de waarden voornamelijk cultuurgebonden zijn. Je kan daarbij een paar dingen constateren. Het belangrijkste is eigenlijk de verschillende opvatting hoe onderwijs gegeven zou moeten worden. Je ziet dat autochtone ouders meer belang en waarde hechten aan de persoonlijke ontwikkeling van hun kind terwijl allochtone ouders wat traditioneler zijn en de intellectuele ontwikkeling het meest belangrijk aan school vinden. Daarbij houden allochtone ouders een wat meer strikte scheiding aan tussen ouders en school. School onderwijst en ouders voeden op. Autochtone ouders zeggen graag meer met scholen te communiceren en te overleggen. Of dat ook daadwerkelijk gebeurt laten we in het midden. Maar hoe zit dat nou met die traditionele visie van allochtone ouders op onderwijs?

Je kan hier op twee manieren kijken. Ten eerste zou je kunnen zeggen dat dit een ouderwetse visie is op de taakverdeling tussen ouders en school. In Nederland ging het in de jaren '50 immers net zo. De tweede optie is dat je constateert dat het een verschil in visie is gebaseerd op culturele kernwaarden. Wij vinden de tweede optie meer gangbaar, ook omdat je op die manier beter met elkaar in gesprek kan komen over de overeenkomsten en verschillen in plaats van te zeggen: "Jullie zijn ouderwets en jullie moeten dus aanpassen aan ons".

Nederland heeft een multiculturele samenleving. Dat houdt in dat er dus meerdere culturen zijn in Nederland. De 'grootste' cultuur in Nederland is de Westerse geïndividualiseerde cultuur. Kernwaarden zijn zelfverantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Deze kernwaarden vind je ook terug op de manier hoe leerlingen in Nederland worden onderwezen. De dominante cultuur in Nederland heeft het individu hoog in het vaandel staan. Aan de andere kant staat een cultuur die grote waarde hecht aan de groep. Respect, eer en loyaliteit. Deze cultuur wordt ook wel de 'schaamtecultuur' of 'wij cultuur' genoemd. Aan allebei de culturen zijn voor- en nadelen te vinden. Je kan je bijvoorbeeld afvragen of het altijd goed is om beperkt in je keuzes te worden om je familie niet te beschamen, aan de andere kant kan men zich afvragen of het wel zo wenselijk is om altijd voor het individu te kiezen. Minister Vogelaar is het daar mee eens, zij zegt in een interview met De Pers op 17 april 2008 het volgende:

"Ook verwelkomt Vogelaar de wij-cultuur van allochtonen. 'Ik weet niet of dat met de islam te maken heeft... ik denk dat het meer met de cultuur uit die landen te maken heeft, dat zijn meer 'wij-culturen'. In Nederland is door de individualisering veel meer een ik-cultuur ontstaan de afgelopen twintig, dertig jaar. Er zou helemaal niets verkeerd mee zijn als we een beetje meer wij-cultuur hadden. Daar zitten natuurlijk twee kanten aan. Als je naar de ik-cultuur kijkt, daar zit voor een deel bevrijding in, samenlevingsverbanden kunnen knellend zijn. Het zou een mooie combinatie zijn: het individualisme van de Westerse samenleving en het iets meer je voor elkaar verantwoordelijk voelen van de wij-cultuur."

Hoofdstuk 5: Wat zou er verder kunnen gebeuren

In dit hoofdstuk willen we gaan kijken wat scholen structureel zouden kunnen doen om ouderbetrokkenheid te vergroten. Hierbij kijken we in eerste instantie naar de beroepshouding van de docenten op school, omdat zij doorgaans het meeste contact met ouders hebben op de school. Bij die houding kijken we ook naar de competenties die docenten volgens de wet zouden moeten beheersen en hoe die in verhouding staan tot houding naar ouders toe. Vanuit de beroepshouding van docenten gaan we kijken wat de school zelf doet om ouderbetrokkenheid te internaliseren binnen de school, wat is het beleid ten opzichte van ouderbetrokkenheid. In dit gedeelte komen al een aantal aanbevelingen naar voren ten aanzien van onze probleemstelling.

5.1 Beroepshouding van docenten

In deze paragraaf zullen wij de beroepshouding van docenten onder de loep nemen. Om de ouderbetrokkenheid te kunnen vergroten speelt de school een cruciale rol. Docenten zijn doorgaans de eerste personen die ouders te zien en te spreken krijgen, docenten zijn dus het visitekaartje voor de school. Het is belangrijk dat de docent zich bewust is van de rol die hij/zij kan vervullen in het leggen, onderhouden en verbeteren van het contact met de ouders. Belangrijk hiervoor is dat docenten zich bewust zijn van de behoeften van ouders en dat zij zich hierop kunnen afstemmen.

Want wanneer ouders aansluiting vinden bij docenten en betrokkenheid ervaren vanuit de school, zullen zij gemakkelijker zelf contact zoeken of hun best doen om contact te onderhouden met school. En hiermee zal de ouderbetrokkenheid vergroot kunnen worden. Dat kunnen ze ondermeer doen door de visie van de school met betrekking tot ouderbetrokkenheid direct uit te dragen in het eerste contact. Dit schept duidelijkheid voor de docent, maar vooral ook van de ouder, die weet wat zij kan verwachten.

Wat we missen zijn de verwachtingen van de ouders. De docenten moeten van alles, maar weten ze op welke verwachtingen ze zich moeten richten, zowel van ouders als van leerlingen? Als ze weten wat verwachtingen zijn dan kunnen ze hun gedrag daarop afstemmen. Wij beginnen met een samenvatting van de Wet BIO, deze gaat over competenties die docenten dienen te beheersen. Hierna volgt een beschrijving van de rol die deze wet speelt op VMBO en MBO scholen. Daarna geven wij een korte beschrijving van de beroepshouding in de praktijk volgens Marije Booijink. Tot slot geven wij onze bevindingen weer.

5.1.1 Wet BIO (De Wet op de Beroepen in het onderwijs)

Met ingang van 1 augustus 2006 is de Wet BIO van kracht. In de wet BIO staat de kwaliteit van het onderwijspersoneel centraal, want daarmee staat of valt de kwaliteit van het onderwijs. Het doel van de wet BIO is: een minimumniveau van kwaliteit te garanderen. Dit minimumniveau wordt uitgedrukt in zogenaamde bekwaamheidseisen. De gehele loopbaan in het onderwijs blijft het onderhouden van de bekwaamheid voor het onderwijspersoneel van belang. Werkgevers hebben de verantwoordelijkheid om hun personeel hiertoe in staat te stellen. Het gaat dus om bekwaam zijn en bekwaam blijven. (*lerarenweb.nl*, 13-02-2008)

In deze wet staat omschreven over welke competenties docenten in het onderwijs dienen te beschikken, op welke wijze zij zich verder willen ontwikkelen, c.q. vaardigheden willen bijhouden. Het gaat er om dat scholen op objectieve wijze aan kunnen geven op welk professioneel niveau zij functioneren. De wet BIO regelt dus de vaststelling van bekwaamheidseisen voor onderwijsgevend en voor onderwijsgerelateerde werkzaamheden van ander personeel in de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en educatie. De wet BIO verplicht schoolbesturen zich te verantwoorden voor het onderhouden van de bekwaamheidseisen van het personeel. Die verantwoording wordt afgelegd met behulp van een bekwaamheidsdossier. In het bekwaamheidsdossier staat onder andere je houding ten opzichte van ouders beschreven. Op deze manier kunnen scholen bijvoorbeeld inzicht houden in hoeverre hun leerkrachten capabel zijn in het uitdragen van de visie van de school.

De bekwaamheidseisen zijn onder te verdelen in zeven competenties. Hieronder volgt een samenvatting:

1. Een leraar is inter-persoonlijk competent. Dit houdt in dat hij kan op een goede, professionele manier met leerlingen kan omgaan.
2. Een leraar is pedagogisch competent. Hij kan de leerlingen in een veilige werkomgeving houvast en structuur bieden om zich sociaal-emotioneel en moreel te kunnen ontwikkelen.
3. Een leraar is vakinhoudelijk en didactisch competent.
4. Een leraar is organisatorisch competent. Hij kan zorgen voor een overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte sfeer in zijn klas.
5. Een leraar is competent in het samenwerken met collega's. Hij kan een professionele bijdrage leveren aan een pedagogisch en didactisch klimaat op de school en aan een goede onderlinge samenwerking.
6. Een leraar is competent in het samenwerken met de omgeving van de school. Hij kan op een professionele manier communiceren met ouders en andere betrokkenen bij de vorming en opleiding van zijn leerlingen.
7. Een leraar is competent in reflectie en ontwikkeling. Hij kan op een professionele manier zijn bekwaamheid en beroepsopvattingen reflecteren en verder ontwikkelen.

5.1.2 Invloed wet BIO

Welke invloed heeft deze Wet BIO op mbo en vmbo scholen met betrekking tot de beroepshouding van docenten ten aanzien van ouders? Als we kijken naar de beroepshouding van docenten ten aanzien van ouders, dan zijn van de wet BIO competentie 6 en 7 van belang. Wij zullen nu deze twee competenties toelichten.

Competentie 6 staat voor samenwerken met de omgeving van de school. Dit geeft aan dat samenwerking met onder andere ouders, ook door de overheid, als belangrijk wordt gezien. Communicatie is een belangrijk onderdeel van samenwerking. Om goed te kunnen samenwerken moet je als docent op zoek gaan naar het gezamenlijke doel. Namelijk het bevorderen van de leerprestaties van de leerlingen. Om dit doel te kunnen bereiken is communicatie en afstemming op de ander noodzakelijk. De landelijke vereniging voor ouders, genaamd Ouder & Co, ondersteunt deze visie. Op hun website benoemen zij het belang van communicatie tussen ouders en leerkrachten. Daar wordt gezegd dat "beide partijen open voor elkaar moeten staan en goed naar elkaar moeten luisteren, ofwel: als gelijkwaardige partners moeten optrekken. In het contact gaat het niet om wie er gelijk heeft,

maar om het belang van de leerling. Dit begint met vertrouwen. Vertrouwen dat beide partijen het beste voor het kind willen, en hierover met elkaar willen praten. Dit gaat alleen vanuit wederzijds respect.” (Bron: www.ouders.net, 14-01-2008)

Competentie 7 gaat over (zelf)reflectie en ontwikkeling. Dit houdt in dat je bewust kijkt naar je eigen handelen en het effect hiervan. En dat je methodiek en gedrag kunt bijsturen of aanpast om tot een beter resultaat te kunnen komen. Deze competentie kan een docent goed toepassen in het contact met ouders. Door zelfreflectie leert de leerkracht zichzelf in te zetten als middel tot het verbeteren van het contact met ouders.

5.1.3 Beroepshouding in de praktijk ten aanzien van ouders

Marije Booijnk beschrijft in haar boek “Terug naar de basis” (2007) de juiste houdingsaspecten van docenten, namelijk: Wat kun je concreet doen in de communicatie met ouders?

De basis is het creëren van een veilige sfeer. Als je tijd neemt om bijvoorbeeld een algemeen praatje te maken, bouw je vertrouwen op. Een aantal concrete voorbeelden:

1. Geef ouders een welkom gevoel en benadruk daarbij het belang dat je aan hun komst hecht.
2. Toon respect door te laten merken dat je hen als ervaringsdeskundigen serieus neemt.
3. Verplaats je in ouders en toon begrip.
4. Luister naar elkaar en reageer op wat de ander zegt.
5. Heb aandacht voor lichaamshouding.
6. Schiet bij vragen of klachten niet in de verdediging, dat is namelijk niet constructief.
7. Zorg voor overeenstemming over eventuele problemen en gebruik deze als basis voor het werken aan oplossingen.
8. Zorg voor een positieve afsluiting (een compliment, iets leuks over hun kind, of meegeven van “samen de schouders eronder zetten”).

Booijnk stelt in haar boek dat deze grondhouding en communicatieve vaardigheden te versterken zijn door middel van bijvoorbeeld een training of intervisie.

Kortom: wanneer je als school ouders meer betrokken wilt krijgen bij de leerontwikkeling van hun kind, dan zal je eerst moeten investeren in je personeel door ervoor te zorgen dat de zeven competenties ook beheerst worden. Dit is samen met de grondhouding en communicatieve vaardigheden zoals Booijnk ze beschrijft is goed te versterken door middel van intervisie, want zo kunnen collega's van elkaar leren en gaat het thema ouderbetrokkenheid meer leven onder de docenten. Op dit moment worden deze competenties in de praktijk nog niet voldoende door docenten beheerst. Om dit goed op scholen te implementeren moet er ook ruimte voor expertiseverbetering worden gemaakt in het beleid van de school, maar daarover meer in het volgende hoofdstuk.

5.2 Beleid

Uit interviews en enquêtes die wij hebben gedaan, komt sterk naar voren dat docenten verschillende ideeën en meningen hebben over ouderbetrokkenheid en hun eigen rol hierin. Veel docenten zijn van mening dat de verantwoordelijkheid bij ouders ligt. Zij geven aan dat het leggen en onderhouden van contact met ouders veel extra tijd en energie van hen vergt en zien dit ook niet als een onderdeel van hun takenpakket.

Uit deze antwoorden blijkt dat veel scholen eigenlijk nog geen beleid hebben met betrekking tot ouderbetrokkenheid. Eigenlijk vinden wij dat daar ook meteen het probleem zit. Hoewel de meeste scholen die wij gesproken hebben het belang van ouderbetrokkenheid erkennen ontbreekt het vaak aan een visie en idee achter de losse projecten om ouderbetrokkenheid te vergroten. De scholen waar wij contact mee hebben gehad hebben geen schriftelijk beleid opgesteld ten aanzien van ouderbetrokkenheid. 'Informatie hierover is verspreid over diverse documenten terug te vinden, namelijk in de schoolgids, het schoolplan, het bredeschoolplan en de website.'

Vaak ontbreekt een goed beleid op school omdat er binnen het team veel weerstand is iets aan de problematiek te veranderen. Met mislukte pogingen nog in het achterhoofd is men geneigd te denken dat het veel extra werk op zal leveren met weinig resultaat. Voor het schoolbestuur is het van belang deze weerstanden uit de lucht te halen. Hierover stelt ouderbetrokkenheid.nl het volgende:

“Neem weerstanden van leerkrachten serieus en ga een open gesprek met uw leerkrachten aan. Probeer te achterhalen waar de weerstand precies vandaan komt en kijk samen met uw team wat de docenten voor mogelijke oplossingen zien. Geef aan wat de voordelen zijn van het betrekken van ouders, voor de school in het algemeen en voor de leerkrachten in het bijzonder. Gebruik een studiedag, workshop of teamvergadering om veel voorkomende vooroordelen te ontzenuwen en maak – waar mogelijk – gebruik van ambassadeurs: gemotiveerde docenten die op een andere school positieve ervaringen hebben opgedaan met ouderbetrokkenheid. Hun positieve verhalen leggen bij collega's vaak meer gewicht in de schaal dan de overtuiging van een schoolbestuur of directie.”

Vanuit deze kennis begin je met het opstellen van een visie. Booijnk is hier stellig in: *“het is dan ook erg belangrijk om als school goed te weten wat je echt wilt en waarom. Van daaruit kun je gericht zoeken naar mogelijkheden om dat te realiseren, waarbij je zult merken dat er meer wegen naar Rome leiden”*.

Wanneer je als school weet wat je wilt, is het van belang dat je die visie ook uitdraagt. Reden hierachter is dat je ouders meteen bewust maakt wat je als school van ouders verwacht. Naast mondelinge uitdragen van je visie is het ook belangrijk de schriftelijke versie inzichtelijk te maken voor ouders, bijvoorbeeld door deze te plaatsen op de website. Esloo praktijkonderwijs doet dit al. In hun schoolgids staat hun visie en verwachting naar ouders duidelijk omschreven.

Uit de schoolgids van Esloo praktijkonderwijs:

“Wij vinden het belangrijk dat u op de hoogte blijft van de ontwikkeling van uw kind. De betrokkenheid van ouders naar school toe vinden wij van het grootste belang. Vanzelfsprekend is het altijd mogelijk om bij docenten of zorgcoördinator naar de

schoolvorderingen en/of gedrag van uw kind te informeren. Wij vragen u dringend docenten niet tijdens de les te storen. Zij zijn het beste te bereiken voor 8.15 uur of na 15.00 uur."

De precieze verwachtingen worden later in kopjes omschreven. Maar het is dus al in een paar regels te omschrijven wat men als school van ouders verwacht en wat ouders van school kunnen verwachten.

Naast een heldere visie en uitgesproken verwachtingen van en naar ouders toe is het essentieel dat men stappen blijft zetten. Uit ouderbetrokkenheid.nl: *"Het is belangrijk dat iedereen binnen de schoolgemeenschap zich realiseert dat ouderbetrokkenheid een proces is dat nooit voltooid is. Ouders komen en gaan, en dus moeten ook de inspanningen op het gebied van ouderbetrokkenheid voortdurend worden herhaald."* De website zegt verderop dat dit te verwezenlijken is middels een ouderplan. "In het beleidsplan ouderbetrokkenheid (in de wandelgangen vaak aangeduid als 'ouderplan') formuleert het schoolteam haar visie op ouderbetrokkenheid. In het plan geeft de school aan hoe zij de rol van ouders binnen de schoolgemeenschap ziet, op welke onderdelen het contact met ouders voor verbetering vatbaar is en welke activiteiten daar het beste op aansluiten. De activiteiten in een ouderplan worden altijd aan een duidelijke planning gekoppeld, met vooraf vastgestelde evaluatiemomenten."

Bovenstaande is de basis wat scholen moeten hebben wanneer ze met ouderbetrokkenheid bezig willen zijn. Moge duidelijk zijn dat wij niet gaan bepalen wat scholen moeten doen ouderbetrokkenheid te vergroten, dat is aan de scholen zelf. Iets zeggen over de vormgeving van ouderbetrokkenheid is ook lastig omdat de mate van betrokkenheid per school verschilt. We hebben wel een poging gedaan door ouderbetrokkenheid onder een Model, afkomstig uit de marketingwereld, te leggen: het BLIM model. In dit BLIM model hebben we een splitsing gemaakt van vijf verschillende mate van ouderbetrokkenheid en gekeken wat een school verder moet doen om die mate van betrokkenheid te kunnen verwezenlijken. Dit zijn echter voorbeelden en deels naar persoonlijke mening ingevuld. Deze uitwerking is terug te vinden in de bijlagen. Het BLIM model is natuurlijk niet de enige methode die je kan helpen met het opstellen van een beleid. Wij hebben hem wel gebruikt omdat het een goede weergave geeft van het totaalplaatje: wat is het bestaansrecht van het idee, hoe moet het vorm krijgen en wat doet dat met de werkdruk van je personeel. Tot slot is op basis van het BLIM model een goede taak- verwachtingenverdeling te maken.

Conclusie

Tijdens ons onderzoek zijn wij tot de conclusie gekomen dat het huidige niveau van ouderbetrokkenheid op de scholen die wij bezocht hebben minimaal is, althans, de aanwezigheid van ouders. De reden hier achter is vaak een andere problematiek.

Dat ouders niet op school komen betekent echter niet dat deze ouders niet betrokken zijn bij hun kinderen, of nog belangrijker in het kader van ons onderzoek, betrokken en geïnteresseerd zijn bij de leerontwikkeling van hun kind(eren). De aanwezigheid van ouders op scholen is wel erg belangrijk. Belangrijk voor de samenwerking tussen ouders en school. School en thuis zijn twee belangrijke leefwerelden voor kinderen en daarom van belang dat deze twee werelden regelmatig contact met elkaar hebben om elkaar beter te leren kennen, begrijpen, aansluiting op elkaars opvattingen krijgen. In de trant van de leerontwikkeling van kinderen is het belangrijk dat school weet hoe de ouders ondersteunen, en dat ouders van school weten op welke gebieden zij meer of minder hoeven te ondersteunen. Deze informatievoorziening van scholen gebeurt deels al via het uitdelen van rapporten en ouderavonden, etc. Het probleem van deze scholen is dat ouders niet voldoende naar dit soort gelegenheden komen. De achterliggende reden hiervoor zijn divers, hierbij kun je denken aan schaamte bij de ouders, culturele en sociaaleconomische verschillen. Deze schaamte ontstaat door een taalachterstand en een lage opleiding bij ouders. Ouders met een lage opleiding bemoeien zich doorgaans minder met school omdat zij denken dat docenten het wel beter zullen weten omdat zij hiervoor geleerd hebben. De culturele verschillen die debet zijn aan de lage opkomst van ouders op scholen hebben meestal te maken met het feit dat zij een striktere scheiding tussen verantwoordelijkheden gewend zijn. De school geeft les en de ouders voeden op. In andere niet westerse culturen wordt het ook als belediging gezien wanneer ouders zich met het onderwijs van hun kind bemoeien. Wij kunnen concluderen dat scholen weinig rekening houden met deze culturele aspecten.

Als we kijken naar de communicatie tussen school en ouders zien wij dat scholen er vaak vanuit gaan dat ouders met een niet Nederlandse achtergrond de toegezonden informatie kunnen lezen en begrijpen. Dit is een misvatting omdat deze ouders de Nederlandse taal hiervoor onvoldoende beheersen.

Naast dit probleem van communicatie hebben wij ook gemerkt dat ouders niet weten dat zij contact kunnen opnemen met school of met wie zij contact kunnen opnemen. Scholen zeggen het vanzelfsprekend te vinden dat ouders altijd met vragen langs kunnen komen, terwijl ouders hier vaak niet van op de hoogte zijn. Dat scholen klagen over ouders die nooit contact opnemen met school is ook een gevalletje van 'de pot verwijt de ketel', ouders zelf klagen namelijk ook over het aantal malen dat de school contact met hun heeft opgenomen wanneer er problemen zijn. Deze miscommunicatie tussen ouders en school zorgt ervoor dat de drie-eenheid tussen ouders, school en de leerling, die de school graag hanteert niet optimaal werkt omdat er geen directe lijn is tussen ouder en school. Dit komt ook omdat de leerling vaak niet wil hebben dat ouders en school geregeld contact met elkaar hebben. Wanneer scholen echt werk willen maken om de drie-eenheid te optimaliseren is telefonisch contact tussen ouders en school het meest ideaal.

Naast maatschappelijke zijn er ook technische problemen oorzaak van een lage ouderbetrokkenheid. Waarbij ouders taalachterstanden en een lage opleiding nog redenen zijn waarom zij niet op scholen komen doen scholen weinig aan ouderbetrokkenheid door gebrek aan geld, tijd en expertise.

Scholen doen weinig aan ouderbetrokkenheid. Vaak zijn het losse projecten, waarin er geen beleid voor ouderbetrokkenheid vastgesteld is. Ideeën zijn er vaak wel, maar een duidelijke visie ontbreekt hierin. Waar scholen veel proberen om ouders te laten komen bij een enkele informatieavond wordt er vervolgens te weinig gedaan om ouders echt aan school te binden. Naast het ontbreken van een concreet beleid en het hebben van een visie merken wij ook dat het gebrek aan tijd niet in het voordeel werkt van ouderbetrokkenheid. Een specifiek mbo probleem is dat de meeste leerlingen meerderjarig zijn, waardoor de school eerst toestemming nodig heeft van de leerling voordat zij contact mogen opnemen met ouders.

Erg belangrijk is dat wij gemerkt hebben dat activiteiten gericht op het aanpakken van de achterliggende problematiek een hoge opkomst met zich meebrengen. En dat ouders na deze activiteiten vanuit zichzelf contact opnemen met de school en met veel meer vragen komen.

Advies

Hoewel wij niet per school kunnen zeggen wat er gedaan moet om ouderbetrokkenheid te vergroten, kunnen we wel een paar adviezen geven waar scholen rekening mee kunnen houden wanneer zij ouderbetrokkenheid als middel willen inzetten om de leerprestaties van hun leerlingen meer te bevorderen. Het meest belangrijk van deze adviezen is het opstellen van een duidelijk beleid binnen de school met betrekking tot ouderbetrokkenheid.

Wanneer u als school een helder beleid ouderbetrokkenheid wilt voeren moet u in eerste instantie een heldere visie opstellen. Wat wilt u als school bereiken, hoe wilt u dat doen, met welke partijen en in welke periode?

De opgestelde visie moet vervolgens worden vertaald in heldere concrete doelen.

Op basis van deze twee zaken kan men een invulling gaan geven met welke vormen en welke frequentie er in contact getreden wordt met ouders. De reden dat wij adviseren dit te doen na het opstellen van een visie en een doelstelling is dat men dan beter kan kijken in hoeverre die vorm van ouderbetrokkenheid past binnen het totaalplaatje van wat men wilt bereiken. Op die manier voorkom je dat de projecten en activiteiten die er binnen een schooljaar zijn met ouders geen 'losse' activiteiten blijven, maar een meer structureel karakter krijgen. Zo bindt je ouders uiteindelijk ook meer aan je school. Ouderbetrokkenheid is geen eenmalige activiteit die je op kan zetten maar een proces dat het hele schooljaar duurt en ieder schooljaar weer opgepakt moet worden. Daarom is het ook raadzaam om een ouderbetrokkenheidstraject voor korte en lange termijn op te stellen. Met lange termijn doelen we op de periode waarin school in contact wil blijven met de ouders in het kader van de leerontwikkeling van de leerling.

Wanneer er vormen van ouderbetrokkenheid worden ingevoerd is het vanzelfsprekend dat men daarbij goed kijkt of het plan of wel te realiseren is binnen de beschikbare middelen en arbeidsuren binnen de school. Een goed hulpmiddel hierbij is, zoals al eerder aangegeven in hoofdstuk vijf van ons rapport, het BLIM model. De uitwerking van het BLIM model is te vinden in de bijlagen van ons verslag. Een beleid wordt doorgaans opgesteld door de directie van de school, of door de (door het bestuur) aangewezen verantwoordelijke. Wij raden ten strengste aan om de plannen omtrent ouderbetrokkenheid te toetsen bij de uitvoerende docenten en de ouders. De docenten (en mentoren) op scholen zijn toch de voornaamste uitvoerende partij voor school wanneer het gaat over het contact met ouders. Door de plannen te toetsen bij de docenten geef je ze ook de kans mee te beslissen over het te voeren beleid, waarmee je direct meer 'goodwill' creëert. Door meer goodwill zijn docenten ook eerder bereid wat extra tijd in ouderbetrokkenheid te steken. Door ouders meer bij de besluitvorming te betrekken zullen de plannen beter aansluiten bij de wens die ouders zelf hebben bij de contacten tussen school en ouders.

Een van de meest belangrijke punten waar scholen extra aandacht aan zouden moeten schenken is ouders beter bekend te maken van het onderwijssysteem in Nederland en welke kansen en (doorstroom)mogelijkheden de opleiding hun kind biedt. Ouders zijn hier nu nog te weinig van op de hoogte. Hierdoor kunnen zij hun niet kinderen niet goed begeleiden en stimuleren een goed doordachte studiekeuze te maken. Leerlingen kunnen op veertienjarige leeftijd nog niet goed inschatten welke gevolgen een opleidingsrichting kan hebben op latere

leeftijd. Wanneer ouders hier goed in kunnen begeleiden en stimuleren over bepaalde zaken na te denken is de kans dat leerlingen direct een goede studiekeuze maken groter.

Bijna alle scholen hebben aangegeven dat zij meer zouden willen doen in het kader van ouderbetrokkenheid. Tegelijkertijd horen wij scholen ook zeggen dat zij daar vaak te weinig geld, tijd of middelen voor beschikbaar hebben, er moet immers ook les gegeven worden. Als je daar tegenover zet dat de gemeente Den Haag een steeds groter belang hecht aan ouderbetrokkenheid en daar ook meer geld voor beschikbaar maakt raden wij scholen aan een subsidie aan te vragen voor hun plannen bij de gemeente. Specifieke eisen aan deze subsidies zijn toegevoegd in de bijlagen.

Om scholen te helpen voor het inrichten van een beleid hebben wij een flyer ontworpen om hen stapsgewijs te begeleiden in dit stappenplan. Wij hebben voor een flyer gekozen om het inzichtelijk te maken hoe je te werk moet gaan. Je kunt deze flyer gemakkelijk erbij pakken en dus gebruiken als leidraad. Daarnaast is het snel te verspreiden.

Naast het opstellen van een beleid en het ontwikkelen van een heldere visie adviseren wij scholen daarnaast de volgende zaken:

- Het minder vrijblijvend maken van bezoeken aan school door ouders zich op verschillende scholen bewezen door een beduidend hogere opkomst (in %) dan op scholen waar dit beleid nog niet wordt gehanteerd. Deze scholen nemen contact op met ouders wanneer ze niet op een ouderavond, rapportbespreking e.d. aanwezig waren om een nieuwe afspraak te maken.
- Scholen zouden zich meer moeten richten op hoe het contact met ouders nu is in plaats van hoe het zou moeten zijn. Wanneer een school niet tegemoet treedt aan ouders straalt het een stugheid en rigiditeit uit die niet uinodigend is voor ouders om hun best te doen de problemen die zij ervaren binnen het contact met school de kop te bieden.
- Probeer er voor te zorgen om de problemen veroorzaakt door taalachterstanden van ouders op te lossen door bijvoorbeeld taalcursussen aan te bieden of een tolk in te zetten.
- Niet iedere ouder heeft de mogelijkheid kinderopvang te regelen wanneer er een ouderavond plaatsvindt, de school kan dan zelf een kinderopvang aanbieden om deze drempel weg te nemen bij ouders.
- Zorg ervoor dat je informatievoorziening goed verspreid wordt onder de ouders. Dit is te verwezenlijken door informatie te verspreiden in schoolgids, schoolplannen en websites. Dan ben je er nog niet, wij adviseren scholen om in elk contact die scholen met ouders hebben, aangeven aan ouders dat zij altijd welkom zijn om eventuele vragen te beantwoorden.
- Spreek je verwachtingen uit naar de ouders, vooral in de eerste contactmomenten is het belangrijk dit te doen zodat ouders op de hoogte zijn van de plannen van school.

- Zorg ervoor dat je de beroepshouding van je personeel ten opzichte van communicatie met ouders geoptimaliseerd wordt en biedt waar nodig professionaliserende trainingen aan.
- Zorg ervoor dat docenten zich bewust worden van hun houding. Op het moment dat leerkrachten in contact zijn met ouders zullen zij zich bewust moeten zijn welke invloed zij op het contact hebben. Een juiste beroepshouding is een luisterend oor hebben, probeer niet te veroordelen, etc. Als het contact door ouders goed ervaren wordt zullen zij opener worden in het contact.
- Ouders vinden het belangrijk dat zij goed op de hoogte zijn van bijvoorbeeld afwezigheid van hun kind. De school moet hierop inspelen door tijdig contact op te nemen met ouders. Wij raden aan dat er preventief contact plaatsvindt bij problemen of afwezigheid van leerlingen.

Literatuur

Boeken

- Smit, Frederik, Driessen, Geert, Doesborgh, Jan (2005) *Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit*. ITS – Radboud Universiteit Nijmegen
- Smit, Frederik, Driessen, Geert, Sluiter, Roderick, Brus, Mariël (2007) *Ouders, scholen en diversiteit*, ITS – Radboud Universiteit Nijmegen.
- Struijs, Alies, Brinkman, Frank (1996), *Botsende Waarden; Ethische en etnische kwesties in de hulpverlening*, Utrecht, NIZW
- Booijnk Marijke (2007) *Terug naar de basis*, Universiteit Leiden,.
- Lubberding J, B. Lievers, D. Verburg (1998) *De bestaansvoorwaarden: inleiding in de organisatiekunde*, Houten, Wolters-Noordhoff B.V,
- Loo, José de (2004) *Effectief communiceren met ouders*, Deventer, Kluwer B.V.
- Zanden, Niek van der (2004) *De internbegeleider: een positie met verschuivend perspectief*, Den Haag, Kluwer B.V.
- Plas, Alice van der (1999) *Ouderbegeleiding: tussen ergernis en bekommernis: artikelen, recensies, lezingen*, Bohn Stafleu van Loghum, ISBN: 9031326585
- Baarda, De Goede en Teunisse (2005) *Basisboek kwalitatief onderzoek*, Houten Wolters-Noordhoff B.V,
- Distelbrink M. en Pels, T, (2000) Opvoeding in het gezin en integratie in het onderwijs. In T. Pels (red.) *Opvoeding en integratie, een vergelijkende studie van recente onderzoeken naar gezinsopvoeding en de pedagogische afstemming tussen gezin en school* (pagina 114-139) Assen, van Gorkum

Artikelen

- Ghaemina, Somajeh (08-11-2007) *Ouder minder betrokken bij school*. Trouw.
- Kooijman Brigit (01-12-2007) *Begrijp de ouder*, NRC Handelsblad.
- Jolles, Jelle (2007) *Neurocognitieve ontwikkeling en adolescentie: enkele implicaties voor het onderwijs*, Tijdschrift voor onderwijsinnovatie (pagina 30-32)

Verslagen

- Moerman, Hanneke e.a. (2007) *Onderzoek ouderparticipatie, ROC Mondriaan Haverkamp*. Den Haag, Haagse Hogeschool
- Vogels, Ria, Herweijer, Lex (2004) *Ouders over opvoeding en onderwijs*, Den Haag, Sociaal Cultureel Planbureau

Nota

- Waarhuizen R, Intentieverklaring (21-11-2005), school-ouderbetrokkenheid, Den Haag ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, externe publicatie

Interviews

ROC Mondriaan

- Maarten Fransen, opleidingscoördinator begeleidingstrajecten, Bezuidenhoutse weg.
- Samira Aboutaleb, docente en mentrix economie niveau 1 en 2, Haverkamp.
- Leo Plugge en Joke Fransen, Medewerkers uit en doorstroom economie niveau 3 en 4, Groen van Prinsterenlaan
- Marieke Beinema, docente zakelijke dienstverlening, Bezuidenhoutse weg.
- Annelies Verhaagen, docente techniek, Brasserskade
- Carolien Draper, docente techniek, Tinwerf
- Elma Haas, Studieloopbaanbegeleider detailhandel, Begoniastraat

Vmbo scholen

- Ton Kroonen, Directeur Overbosch College
- Margret Blokdijk, medewerkster ouderparticipatie Overbosch College.
- Laila Mahmoud, docent/mentor Overbosch college
- Frans Oosterveer, docent ST Paul College
- Betty Middendorp, docente Esloo Praktijk onderwijs
- G. Snijders, Algemene leiding Corbulo college

Internet

- www.oudersbijdeles.nl (2-2-2008)
- www.ouderbetrokkenheid.nl (23-2-2008)
- http://www.integratie.net/kiem/dossiers/Onderwijs/Onderwijsachterstanden/Ouderbetrokkenheid-in-het-VO---Den-Haag_1055.html (1-3-2008)
- <http://www.loopplank.basisschoolweb.nl/> (06-03-2008)
- www.denhaag.nl
- www.lerarenweb.nl
- www.ouders.net

- Bessems Kustaw, Wierenga Peter, *Vogelaar wil juist niet polariseren*. URL: www.depers.nl/binnenland/193223/vogelaar-wil-juist-niet-polariseren.html
- Link naar Wet op de beroepen in het onderwijs URL: www.minocw.nl/onderwijspersoneelenkwaliteit/266/wet-bio-en-bekwaamheidseisen.html
- Kleiweght, Margalith *De ouders van klas 2k*. URL: www.vn.nl/maatschapij/integratie/artikelintegratie/deoudervanklas2k.htm (20-03-2004)
- Anoniem P-Team stimuleert ouderbetrokkenheid in het voorgezet onderwijs URL www.integratie.net/kiem/dossiers/onderwijs/onderwijsachterstanden/ouderbetrokkenheid-in-het-vo---den-haag_1055-html
- Schoolgids esloo praktijkonderwijs, www.esloo-pro.nl/site/index.php?page=sg

Bijlagen:

Bijlage #1

Bestaansvoorwaarden

BLIM Model

Wat is er precies nodig om de betrokkenheid van ouders binnen een school te slagen? Scholen vinden het lastig om ouders te betrekken bij de school op de manier die ze voor ogen hebben. Hieruit zou je kunnen stellen dat de visie die de school heeft met betrekking tot ouderbetrokkenheid niet overeen komen met de uitwerking. Een verschil tussen theorie en praktijk. Om ervoor te zorgen dat de visie die scholen hebben opgesteld ook daadwerkelijk haalbaar is en kan worden uitgevoerd moet je als school afvragen wat de bestaansvoorwaarden zijn om tot een goed ouderbetrokkenheidsplan te komen.

Bestaansvoorwaarden zijn de dingen die je als school beschikbaar moet hebben en kunnen gebruiken om, in dit geval, ouderbetrokkenheid te laten werken. Welke middelen, kennis etc. (voorwaarden) heb je nodig om te kunnen bestaan. Pas als je weet welke middelen je als school beschikbaar hebt en weet wat men daarmee kan bereiken kan je pas een goed doordachte visie maken, die een daadwerkelijke kans heeft van slagen.

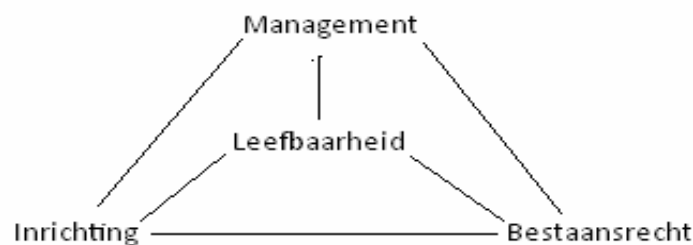
Om de bestaansvoorwaarden uit te zoeken kan men gebruik maken van het BLIM Model. Het BLIM Model verdeelt een organisatie, plan of concept in vier delen: Bestaansrecht, Leefbaarheid, Inrichting en Management.

Kritische kanttekening vooraf is dat het nadeel aan het BLIM model een grote waarde hecht aan de functie van het management. Simpelweg gesteld, zonder een goed functionerend management valt het hele systeem in elkaar. Het is dus een *top-down model*.

Uit onze gesprekken is gebleken dat het niet altijd zo werkt. Samira Aboutaleb bijvoorbeeld is in haar eentje oudergesprekken voor moeders op gaan zetten, gesplitst per nationaliteit om op die manier het contact tussen school en ouder/gezin te vergroten en dus ouderbetrokkenheid in te zetten om de prestaties van leerlingen te verbeteren.

Desalniettemin zou het niet verkeerd zijn om ouderbetrokkenheid eens onder het model te leggen om zo te kijken hoe het binnen een school geïmplementeerd kan worden en wat er voor nodig is.

BLIM Model:

In dit hoofdstuk zullen we eerst de vier kernbegrippen van het BLIM Model uitleggen en per begrip een link leggen met ouderbetrokkenheid. Hierna gaan we het ouderbetrokkenheid echt onder het model leggen om uit te zoeken wat er binnen een school precies nodig is om ouderbetrokkenheid een succes te laten zijn. Bij dit laatste onderdeel maken we een onderscheid tussen verschillende visies van scholen. Dit doen wij omdat een school die veel

aan ouderbetrokkenheid doet andere, of meer, middelen in moet zetten voor een goed beleid met betrekking tot ouderbetrokkenheid.

Kernbegrippen

Bestaansrecht: De kern van het bestaansrecht ligt in de wil van een buiten de organisatie levende groep mensen om middelen aan de organisatie te geven of diensten af te nemen. Wanneer er niemand zou zijn om middelen ter beschikking te stellen of diensten af te nemen kan een organisatie niet bestaan. Wanneer we het hebben over ouderbetrokkenheid ligt de kern van het bestaansrecht bij de vraag die ouders hebben om betrokken te worden bij school, en op welke manier ze dat willen. Stel je voor dat ouders helemaal niet betrokken willen worden door scholen ben je snel klaar, je kunt organiseren en opzetten wat je wilt, maar er zal (bijna) niemand komen. Gelukkig is de vraag er wel bij ouders, ouders willen algemeen gezien graag op de hoogte blijven.

Inrichting: Welke middelen heb je beschikbaar binnen je school om aan je doelstelling te voldoen, of, aan je bestaansrecht. Organisaties hebben twee soorten middelen: materiële en intellectuele middelen. Materiële middelen zijn bijvoorbeeld de gebouwen/lokalen die men beschikbaar heeft. Computers, telefoons en internet horen ook bij materiële middelen. Intellectuele middelen zijn de mensen die je in dienst hebt. Welke specifieke kennis en vaardigheden hebben zij? Hoe is hun houding ten opzichte van de ouders die je bij school betreft, en in deze tijd ook belangrijk, welke vreemde talen spreken ze? Bepalend voor een organisatie is de wijze waarop materiële middelen gerangschikt zijn.

Leefbaarheid: De leefbaarheid binnen een organisatie, of school in dit geval wordt bepaald door de verhouding tussen de lasten die de organisatie voor de deelnemers veroorzaakt en de baten die deelname aan de organisatie hun oplevert. De baten, het nut of de zinvolheid houden verband met de wijze waarop de organisatie is ingericht en de mate waarin de deelnemers zich met de doelstellingen van de organisatie kunnen vereenzelvigen. Wat ook bijdraagt aan de leefbaarheid van mensen die hun taken moeten verrichten is of de tijd beschikbaar voldoende is om te taken te kunnen volbrengen.

Management: Het management is er verantwoordelijk voor te zorgen dat de bestaansvoorwaarden, inrichting en leefbaarheid goed op elkaar zijn ingesteld en zorgt ervoor dat het een innoverend systeem blijft.

In het BLIM model is de verbinding en verhouding tussen de verschillende begrippen net zo belangrijk als de begrippen zelf. In de volgende paragraaf, waarin ouderbetrokkenheid echt onder het BLIM Model wordt gelegd staan we ook stil bij de connectie tussen de begrippen.

Bestaansvoorwaarden ouderbetrokkenheid

Bestaansrecht

Het is niet mogelijk om een algemeen bestaansrecht op te stellen voor alle scholen samen, noch voor iedere school specifiek. Daarom hebben we ervoor gekozen te splitsen in vijf verschillende intensiteiten van betrokkenheid. Deze zijn:

- 1: Informatie gericht: School stelt weinig eisen aan ouders, vanwege een taalbarrière of school heeft ouderbetrokkenheid nauwelijks vormgegeven.
- 2: Structuurgericht: School hecht er waarde aan duidelijkheid te geven aan ouders
- 3: Relatiegericht: De school investeert veel in het opbouwen van de sociale relaties met ouders, die hiervoor open staan en hierin ook investeren.
- 4: Participatiegericht: De school ziet en ervaart ouders als belangrijke partners.
- 5: Innovatiegericht: School en ouders zien elkaar als partners in het proces van continue verbetering van de school. Ze voelen zich in dezelfde mate hiervoor verantwoordelijk en spreken elkaar daarop aan.

Niveau 1 staat voor weinig ouderbetrokkenheid en niveau 5 voor veel betrokkenheid.

Doordat er een scheiding in niveaus is gemaakt met betrekking tot de vorm van betrokkenheid tussen school en ouders gaan wij ervan uit dat de scholen zelf een redelijk/goed beeld hebben in hoeverre ouders zelf behoefte hebben aan informatie over hun kind. Wanneer dat niet zo is raden wij scholen aan daar onderzoek naar te doen bij de ouders op hun scholen en op basis van de vraag van de ouders inschalen in hoeverre zij zich kunnen vereenzelvigen met een schaal. Dit is een taak van het management. Op basis van de vraag van de ouders, het bestaansrecht dus, moet het management een visie ontwikkelen met betrekking tot ouderbetrokkenheid.

Inrichting

Naarmate de vorm van betrokkenheid en participatie groter wordt tussen school en ouders zijn er ook extra vormen van communicatie nodig. Bij materiële zaken is internet dan een medium waar je vandaag de dag niet meer omheen kunt. Tegenwoordig heeft iedere school een website en een e-mailadres. Het gebeurt ook steeds vaker dat leerkrachten een eigen e-mailadres hebben. Dat is essentieel om goed contact te hebben met je doelgroep, in dit geval de ouders en soms zelfs leerlingen. Als je een grote betrokkenheid wilt creëren bij ouders en de mogelijkheid wilt scheppen dat er veel met elkaar gecommuniceerd wordt is het van belang dat leerkrachten, of in ieder geval mentoren, een eigen e-mail adres krijgen, en de mogelijkheid hebben om die ook thuis te kunnen gebruiken. Bij sommige scholen hebben mentoren zelfs een mobiel gekregen om op die manier beter contact te kunnen houden met ouders, maar daar is een ander kostenplaatje aan verbonden.

Naast de e-mail adressen is het van groot belang dat de website van de school actueel is en regelmatig wordt geactualiseerd. Dit is te verwezenlijken door leerlingen, bijvoorbeeld voor het vak Nederlands, een internetschoolkrant te laten maken. Op deze wijze wordt er hoe dan ook iedere maand iets nieuws op de site gezet wat ook wordt gelezen door leerlingen en ouders. Hierdoor krijgen ouders een beter beeld wat er allemaal op school gebeurt, en leerlingen hebben iets om trots op te zijn. Leerlingen zijn met betrekking tot computers vaak beter op de hoogte van welke programma men nodig heeft om dat te doen, en een leerkracht

hoeft er betrekkelijk weinig tijd in te steken, dus is het een goedkope oplossing om je website levendig te houden.

Iedere school zou een duidelijke visie met betrekking tot ouderbetrokkenheid moeten opstellen en deze ook in het schoolprogramma zetten met een duidelijke toelichting. Hierdoor hebben ouders beter de mogelijkheid om te weten wat ze van de school kunnen verwachten en, ook erg belangrijk, ook weten wat de school van de ouders verwacht.

Als je gaat kijken naar intellectuele middelen heb je het dus over het personeel van de school. Het is van groot belang dat je de visie die je hebt opgesteld als school direct uitdraagt in de eerste contacten die je hebt met de ouders, vraag daarbij ook direct naar de wensen van de ouder naar school toe. Zorg ervoor dat ouders het idee hebben dat ze gehoord worden wanneer ze met vragen of problemen komen. Wanneer ouders het idee hebben dat ze niet serieus genomen worden belemmert de samenwerking. Daarom is bewustwording van de eigen beroepshouding erg belangrijk. Niet alleen leraren, maar iedereen werkzaam binnen de school moeten zich bewust zijn van hun eigen (beroeps)houding en wat voor effecten deze houding op andere mensen (ouders) hebben. De beroepshouding van docenten staat elders ook al beschreven maar in deze vorm is het kernpunt van beroepshouding dat men de ouders ook als gelijkwaardig beschouwt. Ouders zijn ervaringsdeskundigen met betrekking tot hun kind, en die ervaringen kan je als docent natuurlijk goed gebruiken.

Hoeveel middelen, materieel en intellectueel, een school nodig heeft en in moet zetten is afhankelijk van de visie van de school met betrekking tot ouderbetrokkenheid. Een korte opsomming wat er qua inrichting nodig is per niveau van betrokkenheid op scholen:

1: Informatiegericht:

- Er zijn protocollen beschikbaar hoe te handelen bij klachten en calamiteiten.
- Er is een jaaroverzicht van de verschillende activiteiten als rapportbesprekingen etc.
- Er is een website waar algemene informatie op staat.
- De directie heeft een werk e-mailadres.

2: Structuurgericht:

- Alle bovenstaande criteria.
- De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende functionarissen en ouders zijn helder omschreven en vastgelegd in de schoolgids en op de website.
- De school is in staat snel en adequaat relevante informatie beschikbaar te stellen.

3: Relatiegericht:

- Alle bovenstaande criteria.
- Er worden geregeld huisbezoeken afgelegd door de klassenmentoren.
- Er wordt tijd beschikbaar gesteld voor het opbouwen van de relatie met ouders.
- De website van de school wordt regelmatig onderhouden en kan klassenspecifieke informatie worden gevonden.
- Alle klassenmentoren hebben een eigen e-mailadres om beter contact te houden met de ouders van hun leerlingen.

4: Participatiegericht:

- Alle bovenstaande criteria.
- In school wordt tijd en energie gestoken in onderlinge uitwisseling van nieuwe impulsen en

werkwijzen, zodat de school in staat is ouders optimaal te betrekken in het onderwijs.

- Ouders worden gestimuleerd in een medezeggenschap- of ouderraad te gaan zitten.
- School organiseert thema-avonden over onderwerpen die onderwijs gerelateerd zijn.

5: Innovatiegericht:

- Alle bovenstaande criteria.
- Er worden geen beleidskeuzes gemaakt los van de inbreng van de ouders.
- Er is een besluitvormingsstructuur aanwezig waarin ouders een gelijkwaardige positie vervullen.
- De school is creatief in het betrekken van ouders op alle terreinen.
- Iedereen op school heeft een e-mail adres en de directie en de mensen die het meest met ouders te maken hebben, zijn in het bezit van een werkmobiel om de bereikbaarheid te vergroten.
- De website is actueel en wordt deels door ouders en leerlingen beheerd.

Leefbaarheid

Wanneer ouderbetrokkenheid een groter onderwerp wordt op de agenda van scholen wordt er bijna automatisch een groter beroep gedaan op de mentoren van de school. Zij zullen vaak degenen zijn die contact op moeten nemen met de ouders van hun mentorkinderen. Dat is op zich een logische gedachte, maar wat wij hebben gemerkt op de scholen, is dat er vaak niet aan wordt gedacht om daar dan tijd voor vrij te maken bij de mentoren.

Dan kom je direct uit bij twee andere aspecten die van belang zijn voor de leefbaarheid van ouderbetrokkenheid. Staan collega's achter het plan en, zijn er uren beschikbaar om tijd in ouders te steken.

Om een ouderbetrokkenheid te laten slagen is het van essentieel belang dat iedereen op school, achter het plan staat. Dit heeft te maken met de beroepshouding die de school wil uitstralen, waar we het ook over hebben gehad in het stuk over de beroepshouding van docenten. Het komt er op neer dat je zelf ook betrokkenheid moet uitstralen naar de ouders toe, zodat ouders ook weten wat er van hun verwacht wordt. Daarnaast kan het belemmerend en niet inspirerend werken wanneer een paar collega's zich niet inspannen voor iets waar anderen veel tijd en moeite in steken.

Een reden waarom docenten, of anderen binnen de school, zich vaak niet inzetten voor ouderbetrokkenheid is dat er te weinig of geen tijd beschikbaar is om er mee bezig te zijn. Docenten bijvoorbeeld moeten natuurlijk ook les geven, lessen voorbereiden, vergaderen e.d. Wanneer er dan geen extra tijd beschikbaar is om ook nog ouderbetrokkenheid in te passen is dat voor veel mensen een bezwaar en dan gebeurt het niet.

Tot slot is het natuurlijk altijd handig wanneer er een pot met geld beschikbaar is om te kunnen besteden aan ouderbetrokkenheid. Het is tegenwoordig mogelijk voor VMBO scholen om subsidie aan te vragen bij de gemeente Den Haag om ouderbetrokkenheid te vergroten. Dit schooljaar hebben vier VMBO scholen subsidie gekregen van de gemeente om ouderbetrokkenheid te vergroten. De subsidie is voor 1 of twee jaar en komt uit op een halve FTE per school per jaar. Dat is gelijk aan een twintig uur contract per week.

De hoeveelheid geld en tijd die beschikbaar moet zijn voor het personeel om te kunnen voldoen aan het uitdragen van de visie is afhankelijk van het niveau van betrokkenheid die scholen willen verwezenlijken. Wanneer een school slechts een informatief beleid heeft met ouderbetrokkenheid dan is hoeft er minder tijd en geld beschikbaar gesteld te worden dan wanneer een school juist innovatief en uitnodigend voor ouders wilt zijn. In zekere zin zou dit

ook bij de inrichting naar voren kunnen komen, maar dat hebben we niet gedaan omdat we een reëel beeld willen houden tussen de wens en haalbaarheid. Hiermee doelen we erop dat wanneer docenten op een school erg betrokken en aanwezig moeten zijn bij ouders er ook tijd voor beschikbaar moet zijn omdat je anders geen goede leefbaarheid creëert voor je docenten.

Management

Het management is verantwoordelijk dat het bestaansrecht, de leefbaarheid en de inrichting met elkaar in evenwicht zijn. Men moet het personeel goed aansturen, besturen en moet een bepaalde handelingsstrategie hebben. Dit komt allemaal voort uit de visie die het management moet maken met betrekking tot ouderbetrokkenheid. Die visie komt voort uit de signalen die het bestaansrecht, leefbaarheid en inrichting afgeven.

Op basis van de vraag van de ouders wordt het bestaansrecht onthuld, dat is de meest belangrijke informatie om een visie te formuleren, waar is precies vraag naar. Om uit te zoeken hoe er antwoord gegeven kan worden aan de vraag van de doelgroep moet het ook kijken welke middelen er beschikbaar zijn en of het personeel zich met de visie kan vereenzelvigen.

Hoe groter de vraag van de doelgroep, hoe meer men kan doen aan ouderbetrokkenheid. Het management moet dan bepalen in hoeverre de school tegemoet wil en kan komen om aan de vraag te voldoen. Het kan niet zo zijn dat het management volledig aan de vraag van de doelgroep wil voldoen zonder het personeel tegemoet te komen met extra tijd en middelen. Hierdoor zou je anders een onwerkbaar situatie creëren voor je eigen personeel.

De balans tussen bestaansrecht, inrichting, leefbaarheid en management moet dus in evenwicht blijven om aan de bestaansvoorwaarden te kunnen blijven voldoen.

Wanneer alle aspecten met elkaar in evenwicht zijn, is de belangrijkste taak van het management ervoor te zorgen dat dit ook zo blijft. Het BLIM Model geeft namelijk een momentopname hoe iets er op welk moment uitziet. Wanneer bijvoorbeeld de vraag van de ouders verandert, of dat er opeens mensen binnen een school vertrekken krijg je een hele andere situatie. Het management is er dan voor verantwoordelijk om te kijken wat er dan nodig is om het model weer in evenwicht te brengen.

Voorbeeld: Wanneer ouders een meer specifieke vraag krijgen over vervolgstudies voor hun kinderen en docenten weten dat niet, kan het management een bijspijkerkursus aanbieden aan het personeel om aan de vraag van de doelgroep te kunnen voldoen.

In dit voorbeeld verandert de vraag van de doelgroep, en daarmee het bestaansrecht van ouderbetrokkenheid. Het management signaleert dit en gaat kijken welke middelen er beschikbaar zijn om aan de vraag te voldoen (inrichting) en besluit dat het personeel een bijspijkerkursus krijgt. Hierdoor moet het personeel meer tijd steken in hun werk wat van invloed is op de leefbaarheid. Om ervoor te zorgen dat het personeel zich daar niet tegen gaat keren moet het management altijd in goed contact blijven met zijn personeel en ook uitleggen waarom sommige besluiten worden genomen. Helderheid, duidelijkheid en transparantie zijn daarom essentiële voorwaarden voor een goed management, of in dit geval een schoolbestuur.

Conclusie

Zoals al in de inleiding werd aangekaart is er volgens het BLIM Model een grote rol weggelegd voor het management. Het management is er namelijk verantwoordelijk voor dat het evenwicht tussen alle aspecten van de bestaansvoorwaarden bij ouderbetrokkenheid intact blijft en past daarop ook het beleid aan. We willen scholen niet verplichten om hun eigen beleid onder een model als het BLIM Model te leggen, maar raden het wel aan. Hierdoor kan er gestructureerd volgens een duidelijk format gekeken worden of de wens van de school realistisch en haalbaar is in vergelijking tot de beschikbare middelen, tijd en personeel aanwezig op de school.

Te beginnen is het raadzaam om als school te kijken of de vraag van de ouders wel echt bekend is bij de school. Wanneer dat niet helder is moet men daar eerst onderzoek naar gaan doen, want zonder vraag geen bestaansrecht.

Zodra de vraag bekend is moet het management daar een beleid voor maken, rekening houden met wat ook realiseerbaar is. Het beleid moet worden opgesteld in de schoolgids en inzichtbaar worden op de website zodat ouders ook kunnen weten wat de school van plan is en –ook belangrijk- wat de school van de ouders verwacht.

Bijlage #2

Gemeente den Haag

Notitie Ouderbetrokkenheid in het VO

Januari 2007

Aanleiding

Het belang van ouderbetrokkenheid voor de schoolprestaties en het welbevinden van kinderen wordt breed onderkend. Ouderbetrokkenheid is van belang voor alle Haagse kinderen en daarmee voor alle scholen in Den Haag. Het bevorderen van ouderbetrokkenheid is een verantwoordelijkheid van de scholen en hun besturen, waarop wordt toegezien door de onderwijsinspectie.

Van oudsher investeren scholen dan ook in het betrekken van ouders bij de school van hun kind. Idealiter hebben scholen en ouders intensief en regelmatig contact. In de praktijk lukt het scholen echter zelden alle ouders van de school te bereiken, en op sommige scholen is dit moeilijker dan op andere. Dit heeft te maken met de grote verschillen die er bestaan tussen ouders, bij voorbeeld wat betreft opleidingsniveau, gezinsinkomen en culturele achtergrond. In het kader van het onderwijsachterstandenbeleid, zoals geformuleerd in Haagse Klasse(n), ligt er dan ook een rol voor de gemeente op het gebied van ouderbetrokkenheid. Doelstelling daarbij is dat nadrukkelijk ook de ouders uit de moeilijk bereikbare groepen bereikt worden. Ouderbetrokkenheid zou voor ouders en scholen minder vrijblijvend moeten zijn. De rol van de gemeente is stimulerend, faciliterend en regisserend, waar nodig.

Ontwikkelingen PO

In het primair onderwijs wordt aan ouderbetrokkenheid op de GOA-scholen een extra impuls gegeven door het project Meer Kansen Met Ouders. Dit project is gericht op het ontwikkelen van een schoolspecifiek structureel ouderbeleid, waarmee zo mogelijk alle ouders bereikt worden. Aan dit project, dat in 2004 gestart is, nemen inmiddels 33 GOA basisscholen deel. Tien van deze scholen hebben de projectfase afgerond. Het project is ontwikkeld door het Kenniscentrum Jeugd en Opvoeding (J&O) van de Haagse Hogeschool, en vanaf de tweede tranche wordt het project uitgevoerd door het HCO.

Helikopterblik VO

Om ouderbetrokkenheid in het VO te versterken wordt een andere aanpak gekozen. Een vijftal scholen hebben in de afgelopen periode laten weten dat zij meer aandacht zouden willen besteden aan dit onderwerp. Bij deze scholen heeft het Kenniscentrum J&O, op verzoek van de gemeente, interviews afgenomen om de stand van zaken en de ideeën die er leven in kaart te brengen. Op basis van deze interviews heeft het Kenniscentrum J&O bijgaande “Helikopterblik ouderbetrokkenheid in het VO” samengesteld. Een brainstormbijeenkomst waaraan vertegenwoordigers van het Kenniscentrum, VO-Haaglanden, HCO en de Productgroep Onderwijsbeleid hebben deelgenomen, heeft eveneens input geleverd voor deze notitie. Vervolgens is, op verzoek van de schoolbesturen, de notitie met een aantal VO-directeuren besproken. Hierbij was ook een lid van een van de ouderraden aanwezig. Tijdens deze bespreking zijn, in aanvulling op de visie van het Kenniscentrum, de activiteiten m.b.t. ouders uiteengelegd in drie niveaus

1. **basiscontacten:** o.a. informatie over de structuur en cultuur van de school en de basale verwachtingen die ouders van de school mogen hebben en de school heeft van de ouders, eventueel vastgelegd in ouder – schoolcontracten
2. **contacten met ouders van zorgleerlingen,** gericht op het betrekken van de ouders bij de specifieke zorg voor hun kind
3. **contacten gericht op (specifieke) groepen ouders,** zoals bij voorbeeld voorlichtingsbijeenkomsten of cursussen voor ouders

Aanpak in het VO: subsidiekader

Voor de versterking van ouderbetrokkenheid in het VO worden de visie en de aanbevelingen uit het advies van het Kenniscentrum overgenomen.

VO-scholen kunnen een aanvraag indienen voor ondersteuning bij het versterken van ouderbetrokkenheid. Deze aanvraag dient voorzien te zijn van een plan van aanpak dat is opgesteld in overleg met het Kenniscentrum Jeugd en Opvoeding. De aanvraag zal getoetst worden aan de volgende voorwaarden

- het plan richt zich **met name op de eerste twee leerjaren** van het VMBO
- de **mentoren van de eerste twee leerjaren zijn betrokken** bij de uitvoering van het plan
- het plan ziet uit op een ouderbeleid waarin **minimaal twee van de drie bovengenoemde activiteitsniveaus worden gerealiseerd**
- er is sprake van **cofinanciering door de school van minimaal 25%**
- de looptijd van het project is **maximaal twee jaar**
- het plan **biedt voldoende garanties voor een structurele inbedding** van het ontwikkelde ouderbeleid in het schoolbeleid na afloop van de projectfase
- de school is bereid om de ervaringen en ontwikkelde producten ter beschikking te stellen van andere scholen
- de school is bereid **deel te nemen aan een effectonderzoek door het Kenniscentrum**
- scholen die reeds hebben aangegeven belangstelling te hebben en op basis daarvan hebben deelgenomen aan de voorbereidingsfase (samenstellen helikopterview, discussie directeuren) hebben voorrang bij overinschrijving

Indien een aanvraag wordt goedgekeurd dan komen de volgende posten voor subsidiering in aanmerking

- **Maximaal 0,5 FTE** voor een coördinator ouderbetrokkenheid
- **Een beperkt aantal uren voor mentoren** voor het uitvoeren van contact-activiteiten op individueel niveau met ouders van leerlingen
- **Externe ondersteuning**

Er wordt uitgegaan van deelname van een beperkt aantal VO-scholen in de schooljaren 2007- In de volgende jaren kunnen dan weer nieuwe scholen gaan deelnemen. Twee scholen hebben aangegeven begin 2007 te willen starten.. Het aantal scholen dat in 2007-2008 kan starten hangt af van de omvang van de subsidieaanvragen. Voor het schooljaar 2007-2008 is voor ouderbetrokkenheid in het VO € 200.000 beschikbaar. Gedacht wordt aan drie of vier scholen die kunnen starten in augustus 2007.

AMP/020107

Bijlage #3:

Vragenlijst Ouders

1. Wat verwacht u als ouder van deze school? In hoeverre kloppen deze verwachtingen?
2. Voelt u zich betrokken bij de school?
3. Zo ja, hoe dan? En waar ziet u verbeteringen?
4. Zo nee, wat zou een school kunnen doen om u meer te kunnen betrekken bij de opleiding van uw kind?
5. Hoe stimuleert u uw kind met betrekking tot school?
6. Weet u wat de vervolgstudies of bannen er zijn na deze opleiding van uw kind?

Vragenlijst Jongeren

1. Wat verwacht jij van je ouders met betrekking tot je mogelijkheden op school?
2. Welke informatie heb jij tot nu toe gekregen over je opleiding?
3. Heb jij hulp nodig? Zo ja, wat voor soort hulp zou jij geschikt vinden?
4. Zouden je ouders je kunnen helpen bij school? Zo ja, hoe kunnen jou ouders je helpen met school?
5. Weet jij welke opleidingen je kunt doen na deze opleiding?
6. Weet je wat je wilt doen na deze opleiding?
7. Vind jij dat je gestimuleerd wordt door je school?
8. Vind jij dat je gestimuleerd wordt door je ouders?
9. Zo ja, hoe word jij gestimuleerd (Vraag 7 en 8)

Vragenlijst Docenten

1. Hoe ziet u de rol van ouders met betrekking tot de ontwikkeling van uw leerlingen?
2. In hoeverre zijn ouders bereid te horen wanneer het goed of minder goed gaat met hun kind? (niet alleen prestaties)
3. Hoe zou u ouders meer kunnen betrekken bij de opleiding uw kind?
4. Hoe zou school ervoor kunnen zorgen dat ouders meer betrokken worden?
5. Weet u wat de mogelijkheden zijn voor uw leerlingen met de opleiding die ze nu volgen?

6. Weet u wat de vervolgstudies of banen er zijn na deze opleiding voor uw leerlingen?
7. Wordt hier in de les aandacht aan besteed? Zo ja, hoeveel dan?
8. Hoe ziet u uw rol bij het stimuleren van leerlingen om op school te blijven?
9. Hoe uit zich dat?
10. zou deze school meer moeten doen om u leerling uitval te voorkomen op school te houden? Zo ja, hoe dan? Zo nee, waarom niet?